GENERALINIO ADVOKATO
L. A. GEELHOED IŠVADA,
pateikta 2006 m. balandžio 27 d. [1]

I — Įvadas

1. Šioje byloje dar kartą iškyla jautrus klausimas dėl sąlygų, kurioms esant Bendrijos piliečių šeimos nariai, kurie yra iš Europos Sąjungai nepriklausančių šalių, gali naudotis teise apsigyventi Europos Sąjungos valstybėje narėje. Ši byla pirmiausia susijusi su klausimu, ar tokie asmenys, atsižvelgiant į Teisingumo Teismo sprendimą byloje *Akrich* [2], jau turi teisėtai gyventi Europos Sąjungoje, kad galėtų reikalauti antrinėje Bendrijos teisėje suteikiamų teisių, ar, atvirkščiai, jiems pakanka įrodyti savo giminystės ryšius su Europos Sąjungos piliečiu, kaip Teisingumo Teismas nusprendė *MRAX* [3] byloje.

2. Savo išvadoje byloje *Akrich* nurodžiau pagrindinę dilemą dėl tokių asmenų teisinės padėties ir jų teisių. Viena vertus, laisvą asmenų judėjimą Bendrijoje reguliuojančios teisės nuostatos suteikia su Bendrijos piliečiais susijusiems trečiųjų šalių piliečiams teises. Kita vertus, vis dar nesant baigtinio teisės suderinimo imigracijos srityje, valstybės narės tebėra kompetentingos nustatyti pirmojo leidimo trečiųjų šalių piliečiams įvažiuoti į jų teritoriją ir, *ipso facto*, į Europos Sąjungos teritoriją, taisykles.

3. Tokia pati dilema kyla ir nagrinėjamoje byloje, nors faktinės aplinkybės visiškai skiriasi nuo buvusiųjų minėtoje byloje *Akrich*. Skiriasi Hacene Akrich ir Yunying Jia atvykimo į atitinkamos valstybės narės teritoriją aplinkybės, giminystės ryšiai, teisės apsigyventi reikalaujančio trečiosios šalies piliečio asmeninis elgesys, skiriasi ir taikytinos Bendrijos teisės nuostatos.

1 — Originalo kalba: anglų.

2 — 2003 m. rugsėjo 23 d. Sprendimas *Akrich* (C-109/01, Rink. p. I-9607).

3 — 2002 m. liepos 25 d. Sprendimas *MRAX* (C-459/99, Rink. p. I-6591).

II — Bylai reikšmingos Bendrijos teisės nuostatos

4. Šioje byloje iš esmės nagrinėjamas klausimas, kokios teisės pagal Direktyvą 73/148 [4] suteikiamos Bendrijos piliečių, pasinaudojusių įsisteigimo teise pagal EB 43 straipsnį, šeimos nariams, kurie yra trečiosios šalies piliečiai. Šiuo atžvilgiu yra reikšmingos toliau išdėstytos direktyvos nuostatos.

Direktyvos 1 straipsnio 1 dalis

„Valstybės narės, laikydamosi šioje direktyvoje nustatytos tvarkos, panaikina:

a) valstybės narės piliečiams, įsisteigusiems arba norintiems įsisteigti kitoje valstybėje narėje, kad galėtų verstis savarankiškai dirbančių asmenų veikla, arba norintiems teikti paslaugas toje valstybėje narėje;

<...>

d) tokių piliečių ir jų sutuoktinių giminaičiams pagal tiesiąją aukštutinę ir tiesiąją žemutinę giminystės liniją, kurie yra išlaikomi tų piliečių ir jų sutuoktinių, neatsižvelgiant į jų pilietybę, judėjimo ir gyvenimo apribojimus.“

Direktyvos 3 straipsnis

„1. Valstybės narės 1 straipsnyje išvardytiems asmenims suteikia teisę atvykti į jų teritoriją pateikus tik galiojantį asmens tapatybę patvirtinantį dokumentą ar pasą.

2. Nereikalaujama jokios įvažiavimo vizos ar kitokio lygiaverčio dokumento, išskyrus šeimos narius, kurie neturi valstybės narės pilietybės. Tokiems asmenims valstybė narė suteikia galimybę gauti visas būtinas vizas.“

4 — 1973 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyva 73/148/EEB dėl valstybių narių piliečių judėjimo ir gyvenimo Bendrijoje apribojimų, susijusių su įsisteigimu ir paslaugų teikimu, panaikinimo (OL L 172, 1973, p. 14).

Direktyvos 4 straipsnio 3 dalis

„Šeimos nariui, kuris nėra valstybės narės pilietis, išduodamas gyvenimą šalyje patvirtinantis dokumentas, kurio galiojimas yra toks pat, kaip ir dokumento, kuris išduotas jį išlaikančiam piliečiui."

Direktyvos 6 straipsnis

„Valstybė narė leidimui gyventi gauti ar teisei gyventi nereikalauja iš pareiškėjo pateikti bet kurių kitų dokumentų, išskyrus:

a) asmens tapatybę patvirtinantį dokumentą ar pasą, kurį pateikęs jis atvyko į valstybės narės teritoriją;

b) įrodymą, kad jis arba ji priklauso 1 ir 4 straipsniuose minėtai asmenų grupei."

<...>

Direktyvos 8 straipsnis

„Valstybės narės nenukrypsta nuo šios direktyvos nuostatų, išskyrus viešosios tvarkos, visuomenės saugumo ar jos sveikatos sumetimais."

III — Faktinės aplinkybės, pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

5. Y. Jia, ieškovė pagrindinėje byloje, yra 1940 m. gimusi ir šiuo metu išėjusi į pensiją Kinijos pilietė. Jos sūnus Shenzhi Li, taip pat Kinijos pilietis, yra susituokęs su Vokietijos piliete Svanja Schallehn. S. Schallehn Švedijoje turi kelionių agentūrą – užsiima veikla kaip savarankiškai dirbantis asmuo. Sutuoktiniai Švedijoje teisėtai gyvena nuo 1995 metų ir abu turi iki 2006 m. liepos 3 d. galiojančius leidimus gyventi.

6. 2003 m. gegužės 2 d. Švedijos ambasada Pekine Y. Jia išdavė iki 2003 m. rugpjūčio 21 d. galiojančią turistinę vizą vienkartiniam įvažiavimui į Šengeno valstybes ir ne ilgesniam negu 90 dienų gyvenimui joje. Y. Jia į Šengeno erdvę įvažiavo 2003 m. gegužės 13 d. Stokholmo Arlandos oro uoste patei-

kusi savo galiojantį nacionalinį pasą ir jai išduotą turistinę vizą. Tų pačių metų rugpjūčio 7 dieną, prieš pat jos vizos galiojimo pabaigą, Y. Jia *Migrationsverket* (Migracijos tarnyba) paprašė jai išduoti leidimą gyventi, nurodydama, kad ji yra Europos Sąjungos piliečio išlaikomas šeimos narys.

7. Šiam prašymui pagrįsti Y. Jia nurodė savo finansinę padėtį Kinijoje. Ji ir jos sutuoktinis Kinijoje gauna apie 1 000–1 100 Švedijos kronų dydžio mėnesines pensijas (apie 110–120 eurų), kurių jiems neužtenka pragyventi. Atsižvelgiant į tai, kad nėra galimybės iš Kinijos valdžios institucijų gauti papildomos finansinės paramos, jie negali išsiversti be jų sūnaus ir jo sutuoktinės finansinės pagalbos. Y. Jia pateikė *Beijing Notary Public Office* išduotą pažymą dėl jos giminystės ryšių su sūnumi ir *China Forestry Publishing House* pažymą, kad ji yra finansiškai priklausoma nuo savo sūnaus ir marčios.

8. 2004 m. balandžio 7 d. *Migrationsverket* nusprendė atmesti Y. Jia prašymą išduoti leidimą gyventi ir nurodė išsiųsti Y. Jia į jos kilmės šalį, nebent ji nurodytų, kad ją priimti galėtų kita valstybė. *Migrationsverket* nuomone, norint įrodyti ekonominę priklausomybę, turi būti pateiktas kilmės valstybės kompetentingos valdžios institucijos išduotas dokumentas, patvirtinantis, kad pareiškėja priklauso nuo Švedijoje gyvenančių jos giminių paramos. Y. Jia pateikta pažyma nebuvo išduota kompetentingos valdžios institucijos. Vien tik tai, kad jos sūnus siunčia pinigus ir kitais būdais jai padeda, negali būti pakankama priežastis ją laikyti ekonomiškai priklausoma nuo sūnaus, kaip to reikalauja įstatymas. Taip pat ir ta aplinkybė, kad Švedijoje Y. Jia pragyvenimo lygis būtų aukštesnis, negali būti laikoma patvirtinančia ekonominę priklausomybę.

9. 2004 m. gegužės 14 d. Y. Jia savo atžvilgiu priimtą *Migrationsverket* sprendimą apskundė *Utlänningsnämnden* (Užsieniečių apeliacinė komisija).

10. *Migrationsverket* 2003 m. rugsėjo 3 d. Y. Jia sutuoktiniui Yupu Li išdavė vizą, galiojančią vienkartiniam atvykimui į Švediją ir ne ilgesniam negu 180 dienų gyvenimui joje. 2004 m. kovo 10 d. Y. Li, remdamasis ta pačia priežastimi kaip ir jo sutuoktinė, pateikė prašymą išduoti leidimą gyventi. 2004 m. rugsėjo 17 d. *Migrationsverket* šį prašymą atmetė sprendimu, kurį Y. Li apskundė *Utlänningsnämnden*.

11. *Migrationsverket* atmetus Y. Jia prašymą išduoti leidimą gyventi, ji šiuo klausimu kreipėsi į Europos Komisiją. 2004 m. gegužės

7 d. laiške Švedijos Nuolatinei atstovybei Europos Sąjungoje Komisija pažymėjo, kad *Migrationsverket* sprendimas (jai) neatrodo atitinkantis Direktyvos 73/148 1 straipsnio 1 dalies d punktą ir 4 straipsnio 3 dalį, Europos žmogaus teisių konvencijos (toliau – EŽTK) 8 straipsnį ir Teisingumo Teismo praktiką, be kitų, sprendimą *MRAX*[5]. Todėl, Komisijos nuomone, Y. Jia turėjo teisę kreiptis dėl leidimo gyventi, kurio galiojimas yra toks pats kaip ir dokumentų, jau išduotų jos Vokietijos pilietybę turinčiai marčiai ir Kinijos pilietybę turinčiam sūnui.

12. Atsakydama į Komisijos laišką, *Migrationsverket* pažymėjo, kad sąvoka „priklausomas nuo paramos“ reiškia, jog egzistuoja realus piniginės ar kitokios paramos, kurią reguliariai teikia valstybėje narėje esantys giminės, poreikis, ir lemiamą reikšmę turi paramos kilmės šalyje poreikis, o ne paramos galimo imigravimo į valstybę narę atveju poreikis. Taip pat išlaikymo aplinkybė turi būti įrodyta pasitelkiant pažymas ar bet kokius kitus dokumentus, pirmenybę teikiant kilmės šalies kompetentingų valdžios institucijų išduotoms pažymoms apie priklausomybę. Vien tik Sąjungos piliečio ar jo sutuoktinio įsipareigojimo rūpintis jo tėvų poreikiais nepakanka konstatuoti, kad egzistuoja leidimo gyventi išdavimui reikalaujama priklausomybė (nuo paramos). Apie šią poziciją 2004 m. birželio 21 d. laišku Švedijos vyriausybė informavo Komisiją.

13. Nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą *Utlänningsnämnden* kelia klausimą, ar Teisingumo Teismo sprendimas *Akrich*[6], pagal kurį trečiosios valstybės pilietis privalo teisėtai gyventi Bendrijoje, kad įgytų Reglamento Nr. 1612/68 10 straipsnyje numatytas teises, taikomas kitomis nei toje byloje buvusios aplinkybėmis. Kitaip tariant, ar šiame sprendime nustatytas visuotinai galiojantis principas, pagal kurį Sąjungos piliečio giminaičio, kuris yra trečiosios šalies pilietis, teisė įvažiuoti ir pasilikti valstybėje narėje, kuri numatyta EB sutartyje ir Bendrijos antrinės teisės aktuose, atsiranda tik tada, kai toks trečiosios šalies pilietis pagal nacionalinės teisės aktus teisėtai gyvena valstybėje narėje ir vyksta kartu su Sąjungos piliečiu, kuris naudojasi laisvo judėjimo teise ne tik kaip darbuotojas, bet ir kaip savarankiškai dirbantis asmuo, arba vyksta pas tokį Sąjungos pilietį. Be to, dėl sprendimo *Akrich* kyla dar vienas esminis klausimas: ką reiškia sąvoka „teisėtai gyvenantis“? *Utlänningsnämnden* taip pat kyla klausimų, kaip turėtų būti suprantama reali išlaikymo situacija ir ar

5 — Minėtas 3 išnašoje.

6 — Minėtas 2 išnašoje.

pagal Direktyvos 73/148 6 straipsnį gali būti reikalaujama pateikti ne tik giminystės pažymą, bet ir priklausomybės įrodymus.

14. Šiomis aplinkybėmis *Utlänningsnämnden* nusprendė pagal EB 234 straipsnį Teisingumo Teismui pateikti šiuos prejudicinius klausimus:

„1. a) Ar, atsižvelgiant į Teisingumo Teismo byloje C-109/01 priimtą sprendimą, Reglamento (EEB) Nr. 1612/68 10 straipsnis aiškintinas taip, kad trečiosios valstybės pilietis, kuris yra darbuotojo šeimos narys, kaip yra šiuo atveju, privalo teisėtai būti Bendrijoje, kad įgytų teisę joje apsigyventi kartu su šiuo darbuotoju? Taip pat šiuo atžvilgiu – ar Direktyvos 73/148 1 straipsnis aiškintinas taip, kad Sąjungos piliečio šeimos nario, trečiosios valstybės piliečio, apsigyvenimo teisė priklauso nuo buvimo Bendrijoje teisėtumo?

b) Jei Direktyva 73/148 turi būti aiškinama taip, kad teisėtas buvimas Bendrijoje yra trečiųjų valstybių piliečių, Sąjungos piliečio šeimos narių, galėjimo reikalauti teisės apsigyventi remiantis direktyva sąlyga, ar tai reiškia, kad toks asmuo privalo turėti galiojantį leidimą gyventi, jam leidžiantį arba jam suteikiantį galimybę gyventi vienoje iš valstybių narių? Ar, neturint leidimo gyventi, pakanka kitais pagrindais suteiktos teisės apsigyventi trumpesniam ar ilgesniam laikui, arba ar tokiam asmeniui, pavyzdžiui, *Utlänningsnämnden* nagrinėjamoje byloje, kuris prašo leidimo gyventi, pakanka turėti galiojančią vizą?

c) Jei Sąjungos piliečio šeimos narys, kuris yra trečiosios valstybės pilietis, negali pasinaudoti apsigyvenimo teise pagal Direktyvą 73/148 tuo pagrindu, kad negyvena Bendrijoje teisėtai, ar atsisakymas jam suteikti leidimą gyventi yra EB 43 straipsnyje numatytos Sąjungos piliečio įsisteigimo teisės ribojimas?

d) Jei Sąjungos piliečio šeimos narys, kuris yra trečiosios valstybės pilietis, negali pasinaudoti apsigyvenimo teise pagal Direktyvą 73/148 tuo pagrindu, kad negyvena Bendrijoje teisėtai, ar jo išsiuntimas dėl to,

kad prašymas išduoti nacionalinį leidimą gyventi negali būti patenkintas po atvykimo į Švediją, yra EB 43 straipsnyje numatytos Sąjungos piliečio įsisteigimo teisės ribojimas?

15. Y. Jia, Belgijos, Slovakijos, Švedijos, Nyderlandų ir Jungtinės Karalystės vyriausybės bei Komisija pateikė rašytines pastabas. Šios šalys, išskyrus Belgijos ir Slovakijos vyriausybes, 2006 m. vasario 21 d. teismo posėdyje dar kartą žodžiu išdėstė argumentus.

IV — Bylos šalių ir įstojusių į bylą šalių pastabos

2. a) Ar Direktyvos 73/148 1 straipsnio 1 dalies d punktas aiškintinas taip, kad „(būti) išlaikomam“ reiškia aplinkybę, kai Sąjungos piliečio šeimos narys yra šio piliečio ekonomiškai išlaikomas, kad pasiektų jo kilmės valstybės arba tos valstybės, kurioje jis nuolat gyvena, minimalų priimtiną pragyvenimo lygį?

A — *Dėl Utlänningsnämnden statuso pagal EB 234 straipsnį*

16. Prieš aptardama *Utlänningsnämnden* pateiktus klausimus, Švedijos vyriausybė pirmiausia išdėsto priežastis, kodėl, jos manymu, šią instituciją reikėtų laikyti „teismu“ EB 234 straipsnio prasme ir atitinkamai kompetentinga pagal šią nuostatą pateikti prejudicinius klausimus. Ji nurodo, kad *Utlänningsnämnden* yra kvazi-teisminius įgaliojimus turinti administracinė institucija, kuri nagrinėja skundžiamus *Migrationsverket* sprendimus. Ji įsteigta įstatymu, yra nuolatinio pobūdžio, jos pirmininkas ir pirmininko pavaduotojai turi būti teisėjo patirtį turintys teisininkai. Jos procedūros tvarka ir taikomos materialinės normos yra nustatytos įstatyme. Jos sprendimai yra privalomi ir neskundžiami. Procesas grindžiamas rungimosi princi-

b) Ar Direktyvos 73/148 6 straipsnio b punktas aiškintinas taip, kad valstybės narės gali reikalauti iš Sąjungos piliečio šeimos nario, kuris teigia esąs šio piliečio arba jo sutuoktinio išlaikomas, be Sąjungos piliečio įsipareigojimus patvirtinančių dokumentų, pateikti ir realią išlaikymo situaciją patvirtinančius dokumentus?“

pu. *Utlänningsnämnden* turi laikytis visų lygybės prieš įstatymą principo ir garantuoti nešališkumą bei objektyvumą. Nors įstatyme nustatytais atvejais ji turi galimybę tam tikras bylas perduoti vyriausybei, priimdama sprendimus yra visiškai nepriklausoma.

B — *Dėl reikalavimo teisėtai gyventi (pirmojo klausimo a–d punktai)*

17. Y. Jia siekia parodyti, kad jos atvejis yra kitoks nei nagrinėtasis *Akrich* byloje, atkreipdama dėmesį į tai, jog kreipdamasi dėl leidimo gyventi ji turėjo galiojančią vizą ir anksčiau niekada nebuvo išsiųsta iš Švedijos. Pagal Švedijos teisę ji turėjo teisę pasilikti šios šalies teritorijoje, kol bus išnagrinėtas jos prašymas. Be to, ji pažymi, kad susijusios Bendrijos nuostatos nenumato reikalavimo gyventi šalyje. Direktyvos 73/148 6 straipsnyje nėra reikalaujama turėti vizą tam, kad pareiškėjas galėtų kreiptis dėl leidimo gyventi. Dėl tokio leidimo galima kreiptis net ir atvykus į suinteresuotosios valstybės narės teritoriją. Ji teigia, kad tokiais atvejais kaip jos, atsisakius išduoti leidimą gyventi, pažeidžiamas EB 43 straipsnis.

18. Švedijos ir Slovakijos vyriausybės bei Komisija, bendrai paėmus, pritaria šiam aiškinimui. Jų nuomone, Bendrijos piliečių, kurie pasinaudojo laisvo judėjimo teise, išlaikomų šeimos narių galimybė naudotis teise apsigyventi negali būti saistoma reikalavimu prieš tai teisėtai gyventi šalyje. Toks reikalavimas nenumatytas Direktyvoje 73/148. Teisingumo Teismo sprendimas *Akrich* turėtų būti aiškinamas siaurai ir atsižvelgiant į konkrečias tos bylos faktines aplinkybes. Nustačius išankstinę sąlygą, kad šeimos nariai, kurie yra trečiosios šalies piliečiai ir atvyksta į valstybę narę tiesiogiai iš trečiosios šalies, turėtų gauti leidimą apsigyventi Bendrijos piliečio kilmės valstybėje narėje, būtų nepateisinamai ribojama tokio Bendrijos piliečio judėjimo laisvė ir tai prieštarautų EB 43 straipsnio tikslams bei Direktyvai 73/148. Kaip Teisingumo Teismas nusprendė *MRAX* byloje, tokių šeimos narių teisė gyventi kartu su valstybės narės piliečiu išplaukia tik iš giminystės ryšio. Todėl šios bylos šalys siūlo į pirmą klausimą atsakyti neigiamai.

19. Nyderlandų ir Jungtinės Karalystės vyriausybės laikosi kitokios nuomonės. Nyderlandų vyriausybė išskiria trečiųjų šalių piliečių imigraciją į Bendrijos teritoriją ir „paskesnę migraciją“ (olandų kalba – *doormigratie*), kai Bendrijoje vykstama į kitą valstybę narę. Antrasis atvejis beveik visiškai patenka į Bendrijos kompetencijos sritį, o pirmasis vis dar priklauso nacionalinei kompetencijai. Laikantis šio požiūrio, valstybėms narėms tenka pareiga, vertinant kiek-

vieną konkretų atvejį atskirai, priimti sprendimą dėl pirmojo leidimo trečiųjų šalių piliečiams įvažiuoti į Bendrijos teritoriją. Šiuo atžvilgiu jos turi laikytis savo įsipareigojimų pagal EŽTK 8 straipsnį. Bendrijos teisė neturi būti aiškinama taip, kad galiojančio leidimo gyventi šalyje neturintys trečiųjų šalių piliečiai galėtų išvengti nacionalinių imigracijos įstatymų taikymo. Abi šios vyriausybės laikosi nuomonės, kad sprendime *Akrich* nustatyta taisyklė, t. y. teisėtas gyvenimas (šalyje) yra būtina sąlyga, kad trečiųjų šalių piliečiai galėtų reikalauti Reglamento Nr. 1612/68 10 straipsnyje suteikiamų teisių, taip pat taikoma ir Direktyvos 73/148 atveju. Šioje direktyvoje nėra reguliuojami atvykimo į valstybių narių teritoriją iš Bendrijai nepriklausančių šalių klausimai. Kadangi Direktyva siekiama palengvinti judėjimą Bendrijoje, nagrinėjamu atveju nebūtų galima teigti, kad atsisakymas išduoti Y. Jia leidimą apsigyventi turėjo atgrasomąjį poveikį jos marčiai naudotis EB 43 straipsniu suteikiamoms teisėmis.

20. Dėl „teisėto gyvenimo" sampratos Nyderlandų vyriausybė laikosi nuomonės, kad ši sąvoka be kuriuo atveju skirta toms situacijoms, kai trečiosios šalies pilietis turi leidimą susijungti su Bendrijos pilietybę turinčiu šeimos nariu, yra ilgalaikis gyventojas ar turi panašų statusą. Kita vertus, šios sąlygos neatitinka tik vizą turintys asmenys ar asmenys, kuriems leidžiama pasilikti valstybės narės teritorijoje jų prašymo išduoti leidimą apsigyventi nagrinėjimo metu. Jei tokiais atvejais asmenims būtų leista laisvai judėti Bendrijoje, tai valstybė narė turėtų įsileisti trečiosios šalies pilietį, negalėdama jo konkretaus atvejo įvertinti atskirai. Bendrijos teisės aktų leidėjas negalėjo turėti tokių ketinimų. Jungtinės Karalystės vyriausybė laikosi griežtesnės pozicijos ir teigia, kad „teisėto gyvenimo" sąvoka turi būti apibrėžta nacionalinėje teisėje. Direktyva 73/148 negali suteikti trečiosios šalies piliečiui daugiau teisių, nei jam buvo suteikta kitoje valstybėje narėje.

C — Dėl reikalavimo „(būti) išlaikomam" (antrojo klausimo a ir b punktai)

21. Y. Jia teigia, kad sąvokos „išlaikomas" ir „pasiekti minimalų priimtiną pragyvenimo lygį" yra susijusios. Jos nuomone, „išlaikymas" reiškia, kad teisę gyventi šalyje turintis asmuo realiai prisiima atsakomybę teikti šeimos nariui paramą. Y. Jia tvirtina pateikusi pakankamai įrodymų, kad sūnus ir marčia ją iš tikrųjų išlaiko.

22. Švedijos vyriausybė teigia, kad „išlaikymas" turi būti nustatomas vertinant padėtį kilmės valstybėje, taip pat turi būti realus reguliariai teikiamos finansinės paramos poreikis. Priešingu atveju būtų panaikintas bet koks Direktyvos 73/148 1 straipsnio 1 dalies d punkte nustatytos sąlygos, kuri skirta apriboti su Bendrijos piliečiu migrantu galinčių pasilikti šeimos narių ratą, naudingu-

mas. Ši sąlyga taip pat buvo aiškiai išlaikyta Direktyvoje 2004/38 [7]. Priklausomybės nuo paramos situacija turi būti nustatoma atsižvelgiant į kiekvieno individualaus atvejo aplinkybes ir remiantis konkrečiais bei objektyviais faktais. Valstybės narės turi teisę reikalauti priklausomybės situacijos įrodymų, be kitų, pagal analogiją Direktyvos 68/360 [8] 4 straipsnio 3 dalies e punktui, pateikti kilmės šalies kompetentingos valdžios institucijos išduotą dokumentą. Vien tik Bendrijos piliečio, kuris išlaiko šeimos narį, pareiškimo nepakanka. Tokios pozicijos (taip pat) laikosi Belgijos, Slovakijos ir Jungtinės Karalystės vyriausybės.

23. Kita vertus, Komisija tvirtina, kad turi būti vertinama ekonominės priklausomybės situacija toje valstybėje narėje, kurioje Bendrijos pilietis gyvena. Jei būtų atsižvelgiama į šeimos nario, kuris yra trečios šalies pilietis, situaciją kilmės šalyje, labai sumažėtų ratas asmenų, galinčių susijungti su Bendrijos pilietybę turinčiais šeimos nariais, ir taip pastarųjų teisė judėti Bendrijoje būtų suvaržyta. Nėra svarbu, ar šios paramos pakanka užtikrinti tinkamą gyvenimo lygį valstybėje narėje, nes reikšmingas yra tik ekonominės priklausomybės kriterijus. Dėl pateiktinų įrodymų Komisija laikosi nuomonės, kad valstybės narės turi priimti bet kokio pobūdžio įrodymus, kurie gali būti pateikti siekiant patvirtinti faktinę ekonominės priklausomybės situaciją. Atsižvelgiant į tai, kad gali būti sudėtinga tokius įrodymus pateikti prašymo išduoti leidimą gyventi šalyje pateikimo metu, vienintelis įrodymas, kuris tokiu momentu gali būti priimtas, yra Bendrijos piliečio ar jo sutuoktinio įsipareigojimas teikti paramą suinteresuotajam šeimos nariui. Komisijos nuomone, nagrinėjamu atveju turi būti pripažinta, kad Y. Jia yra savo sūnaus ir marčios išlaikoma.

V — Dėl priimtinumo

24. Aptardama *Utlänningsnämnden* statusą pagal EB 234 straipsnį, Švedijos vyriausybė netiesiogiai iškėlė klausimą dėl šios institucijos pateiktų klausimų priimtinumo.

25. Kriterijai, pagal kuriuos Teisingumo Teismas nustato, ar prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusi institucija yra teismas pagal EB 234 straipsnį, įtvirtinti teismo praktikoje. Atsižvelgiama į tokias aplinkybes kaip teisinis institucijos pagrindas, ar ji yra nuolatinė, ar jos jurisdikcija yra privaloma, ar jos procesas grindžiamas rungimosi principu, ar institucija taiko teisės

7 — 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičianti Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir panaikinanti Direktyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB (OL L 158, 2004, p. 77).

8 — 1968 m. spalio 15 d. Tarybos direktyva 68/360/EEB dėl valstybių narių darbuotojų bei jų šeimų judėjimo ir teisės apsigyventi Bendrijoje apribojimų panaikinimo (OL L 257, p. 13; 2004 m. Specialusis leidimas lietuvių kalba, 5 skyrius, 1 tomas, p. 27).

normas, taip pat ar ji yra nepriklausoma [9]. Remiantis Švedijos vyriausybės pateikta informacija, nekyla abejonių, kad *Utlänningsnämnden* atitinka šiuos kriterijus. Atsižvelgiant į įstatymo nuostatas ir (veiklos) organizavimą, ją taip pat būtų galima prilyginti institucijai, kuri pateikė prašymą priimti prejudicinį sprendimą *Abrahamsson* [10] byloje ir kurią Teisingumo Teismas pripažino teismu EB 234 straipsnio prasme. Todėl pateikti klausimai yra priimtini.

VI — Problema platesniame kontekste

A — *Įvadas*

26. Kaip ir *Akrich* byloje, Y. Jia atvejis atskleidžia esminį trečiųjų šalių piliečių, kurie yra Europos Sąjungos piliečių šeimos nariai, teisinės padėties prieštaringumą. Jis kyla dėl to, kad valstybės narės turi įgaliojimus imigracijos srityje, o asmenų judėjimo Bendrijoje laisvę reguliuoja Bendrijos nuostatos. Valstybių narių kompetencija imigracijos srityje reiškia, kad sprendimas dėl pirmojo leidimo trečiųjų šalių piliečiams įvažiuoti į jos ir Europos Sąjungos teritoriją priimamas įvertinus kiekvieną konkretaus asmens atvejį atskirai. Atvirkščiai, galiojanti Bendrijos teisė laisvo asmenų judėjimo srityje suteikia Europos Sąjungos piliečių, besinaudojančių laisvo judėjimo Bendrijoje teise, sutuoktiniams ir kai kuriems kitiems šeimos nariams teisę atvykti ir apsigyventi neatsižvelgiant į šeimos narių pilietybę.

27. Atrodo, kad Teisingumo Teismas šią problemą išsprendė sprendime *Akrich*, kai jis nustatė, jog Reglamentas Nr. 1612/68 taikomas tik laisvam judėjimui Bendrijoje ir jame nieko nepasakyta dėl trečiosios valstybės piliečio, kuris yra Sąjungos piliečio sutuoktinis, teisės atvykti į Bendrijos teritoriją. Teisingumo Teismas taip pat nusprendė, jog tam, kad galėtų pasinaudoti tokiems trečiųjų šalių piliečiams numatytomis teisėmis, suinteresuotasis asmuo, prieš vykdamas į kitą valstybę narę, į kurią Sąjungos pilietis išvyksta ar yra išvykęs, turi teisėtai gyventi valstybėje narėje [11]. Tačiau Teisingumo Teismas, taip atskyręs nacionalinės ir Bendrijos kompetencijos sritis, papildomai nustatė nacionalinės kompetencijos įgyvendinimo sąlygas, nurodydamas EŽTK 8 straipsnyje įtvirtintą teisę į šeimos gyvenimo apsaugą.

9 — Žr., *inter alia*, 1966 m. birželio 30 d. Sprendimą *Vaassen (née Göbbels)* (61/65, Rink. p. 261); 1995 m. spalio 19 d. Sprendimą *Job Centre* (C-111/94, Rink. p. I-3361, 9 punktas); 1997 m. rugsėjo 17 d. Sprendimą *Dorsch Consult* (C-54/96, Rink. p. I-4961, 23 punktas) ir 2000 m. lapkričio 30 d. Sprendimą *Österreichischer Gewerkschaftsbund* (C-195/98, Rink. p. I-10497, 24 punktas).

10 — 2000 m. liepos 6 d. Sprendimas *Abrahamsson ir Anderson* (C-407/98, Rink. p. I-5539, 28–38 punktai).

11 — Sprendimas *Akrich* (minėtas 2 išnašoje, 49 ir 50 punktai).

28. Šis sprendimas skiriasi nuo kitų sprendimų, priimtų prieš jo paskelbimą ir vėliau, kuriuose Teisingumo Teismas nedviprasmiškai nusprendė, kad trečiosios šalies piliečių, kurie yra valstybės narės piliečių sutuoktiniai, teisė įvažiuoti į valstybės narės teritoriją ir apsigyventi joje išplaukia tik iš giminystės ryšio [12].

sprendimą, pateiksiu išsamų įvairių šiai problemai reikšmingų teisinių aspektų vertinimą. Šiuo klausimu taip pat skirsiu dėmesio naujai priimtiems Bendrijos teisės aktams, reguliuojantiems trečiųjų šalių piliečių įsileidimo klausimus.

B — *Dėl kompetencijų atribojimo*

29. Todėl išlieka tam tikras neaiškumas dėl valstybių narių kompetencijos įsileisti trečiųjų šalių piliečius, kurie yra Sąjungos piliečių, pasinaudojusių laisvo judėjimo Bendrijoje teise ar norinčių ja pasinaudoti, šeimos nariai. Pavyzdžiui, neaišku, ar Teisingumo Teismo pozicija sprendime *Akrich* gali būti paaiškinta konkrečiomis šios bylos aplinkybėmis, ar vis dėlto šiame sprendime įtvirtinta visuotinai taikoma taisyklė. Ši situacija pasidaro dar sudėtingesnė siekiant atsakyti į klausimą, ar valstybės narės *pagal Bendrijos teisę* privalo užtikrinti EŽTK 8 straipsnyje įtvirtintą teisę į šeimos gyvenimo gerbimą. Todėl, mano nuomone, problemą, su kuria susiduriame Y. Jia atveju, reikia analizuoti platesniame kontekste ir stengtis rasti jos sprendimą, kuriuo galėtų naudotis nacionalinės valdžios institucijos ir teismai, taip pat kuris atitiktų kompetencijos imigracijos srityje pasiskirstymą. Siekdamas rasti tokį

30. Pirmasis iš šių teisinių aspektų yra susijęs su kompetencijos pasiskirstymu trečiųjų šalių piliečių, be kitų, ir valstybių narių piliečių, kurie pasinaudojo laisvo judėjimo Sąjungoje teise, šeimos narių, imigracijos į Sąjungą ir judėjimo bei apsigyvenimo joje klausimais. EB 3 straipsnyje, kuriame išvardijamos Bendrijos veiklos sritys siekiant EB 2 straipsnyje iškeltų tikslų, aiškiai išskiriami laisvo asmenų judėjimo vidaus ir išorės aspektai. EB 3 straipsnio 1 dalies c punkte numatyta įkurti vidaus rinką, pasižyminčią kliūčių laisvam prekių, asmenų, paslaugų ir kapitalo judėjimui tarp valstybių narių panaikinimu, o EB 3 straipsnio 1 dalies d punkte numatytos priemonės, susijusios su asmenų atvykimu ir judėjimu, kaip numatyta IV antraštinėje dalyje, skirtoje vizų, prieglobsčio, imigracijos ir kitoms su laisvu asmenų judėjimu susijusioms politikos sritims.

12 — Sprendimas *MRAX* (minėtas 3 išnašoje, 59 punktas) ir 2005 m. balandžio 14 d. Sprendimas *Komisija prieš Ispaniją* (C-157/03, Rink. p. I-2911, 28 punktas).

31. Vidaus aspektą visiškai reglamentuoja Bendrijos teisė. Sąjungos piliečių, t. y. valstybių narių pilietybę turinčių asmenų, judėjimo laisvę valstybių narių teritorijoje Sutarčių lygmeniu užtikrina vienas kitą papildantys EB 18, 39, 43 ir 49 straipsniai, kurie visi veikia tiesiogiai, ir šios nuostatoms įgyvendinti priimti Bendrijos antrinės teisės aktai, be kitų, Reglamentas Nr. 1612/68, Direktyvos 68/360, 73/148, 90/364, 90/365 ir 93/96 [13]. Papildydami kitoje valstybėje narėje ekonominę veiklą vykdantiems Bendrijos piliečiams suteiktas teises, šie Bendrijos teisės aktai taip pat numato šeimos narių, neatsižvelgiant į jų pilietybę, teisę judėti ir apsigyventi kartu su tokios Bendrijoje suteikiamos pagrindinės teisės turėtoju.

32. Atvirkščiai, šios politikos srities išorės aspektas, kuris EB sutartyje buvo įtvirtintas tik Amsterdamo sutartimi (įsigaliojusia 1999 m. gegužės 1 d.), nesuteikia tiesiogiai veikiančių teisių, o nustato teisinį pagrindą teisės aktų leidybos programai, skirtai suderinti nacionalinės teisės aktus, reguliuojančius, *inter alia*, imigraciją ir Sąjungos išorės sienų kontrolę. EB 61 straipsnio a punkte ypač pabrėžiamas glaudus laisvo asmenų judėjimo vidaus ir išorės aspektų ryšys, pavedant Tarybai nustatyti „priemones, kuriomis siekiama užtikrinti laisvą asmenų judėjimą pagal (EB) 14 straipsnį, ir kartu tiesiogiai susijusias gretutines išorės sienų kontrolei, prieglobsčio suteikimui ir imigracijai skirtas priemones <...>". Nors ir buvo imtasi įvairių veiksmų įgyvendinant 1999 m. spalio 15 ir 16 d. Tamperės Europos vadovų tarybos išvadas bei vėlesnę 2004 m. lapkričio mėn. Hagos programą [14], teisės derinimas šioje srityje vis dar neužbaigtas. Akivaizdu, kad pagal galiojančią Bendrijos teisę valstybėms narėms vis dar priklauso kompetencija reglamentuoti daugumą imigracijos aspektų.

33. Kalbant konkrečiau, valstybės narės turi teisę nuspręsti dėl pirmojo leidimo trečiųjų valstybių piliečiams įvažiuoti į savo teritoriją pagal nacionalinės teisės aktuose nustatytas sąlygas. Tai reiškia, kad valstybės turi teisę įsileisti trečiosios šalies pilietį tik įvertinusios kiekvieno konkretaus asmens atvejį, ir iš tikrųjų tokią praktiką taiko dauguma valstybių narių. Visi asmenys, patekę į Šengeno sistemoje dalyvaujančios valstybės narės te-

13 — 1968 m. spalio 15 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 1612/68 dėl laisvo darbuotojų judėjimo Bendrijoje (OL L 257, p. 2; 2004 m. Specialusis leidimas lietuvių kalba, 5 skyrius, 1 tomas, p. 15); Direktyva 68/360, minėta 8 išnašoje; Direktyva 73/148, minėta 4 išnašoje; 1990 m. birželio 28 d. Tarybos direktyva 90/364/EEB dėl teisės apsigyventi (OL L 180, 1990, p. 26); 1990 m. birželio 28 d. Tarybos direktyva 90/365/EEB dėl pagal darbo sutartį ir savarankiškai dirbančių asmenų, kurie nutraukė savo profesinę veiklą, teisės apsigyventi (OL L 180, 1990, p. 28) ir 1993 m. spalio 29 d. Tarybos direktyva 93/96/EEB dėl studentų teisės apsigyventi (OL L 317, 1993, p. 59).

14 — Abu dokumentai prieinami internetiniu adresu http://europa.eu.int/comm/justice_home/index_en.htm.

ritoriją, turi teisę judėti kertant šių valstybių narių vidaus sienas. Tačiau teisę apsigyventi valstybėje narėje reguliuoja Bendrijos arba nacionalinė teisė pagal tai, kokia suinteresuotojo asmens pilietybė ir teisinis statusas.

34. Tam tikrais atvejais naudojantis teisėmis, kurias trečiosios šalies piliečiams, Bendrijos piliečio migranto šeimos nariams, tiesiogiai suteikia atitinkami Bendrijos teisės aktai, galima susidurti su valstybių narių kompetencija imigracijos srityje. Taip būtų tokiu atveju, koks nagrinėjamas ir šioje byloje, kai trečiosios šalies pilietybę turintis šeimos narys atvyksta į valstybę narę ir, remdamasis Bendrijos teise, reikalauja leidimo apsigyventi, nors toks asmuo galėjo būti teisėtai neįleistas į šios valstybės narės teritoriją ilgalaikio gyvenimo tikslais. Atsižvelgiant į tai, be abejonės, būtina atriboti abi kompetencijos sritis.

35. Tai ne tokia problema, kuri galėtų būti išspręsta paprasčiausiai pritaikius Bendrijos teisės viršenybės prieštaraujančios nacionalinės teisės atžvilgiu principą. Veikiau į šią problemą reikėtų žvelgti kartu egzistuojančių, tačiau viena su kita susijusių kompetencijų kontekste. Kaip pripažįstama EB 61 straipsnio a punkte, yra akivaizdus funkcinis laisvo judėjimo Bendrijos teritorijoje, kurioje nėra vidaus sienų, užtikrinimo pagal EB 14 straipsnį ir patikimos bei saugios patikrinimų prie šios teritorijos išorės sienų sistemos ryšys. Šiuo atžvilgiu tai galima palyginti su egzistuojančiu laisvo prekių judėjimo Bendrijoje ir Bendrojo muitų tarifų bei bendrosios prekybos politikos, taikomų į Bendriją importuojamoms prekėms, tarpusavio ryšiu. Ir nors nacionaliniai imigracijos įstatymai dar nėra (visiškai) suderinti ir todėl gali skirtis bei neatitikti vieni kitų, akivaizdu, kad iki reikiamo teisės aktų suderinimo laisvas visų asmenų, neatsižvelgiant į jų pilietybę, judėjimas vidaus rinkoje priklauso nuo to, kiek valstybės narės pasitiki viena kitos politika ir praktika įsileidžiant į savo teritoriją trečiųjų šalių piliečius.

C — Dėl galiojančių Bendrijos teisės aktų, atsižvelgiant į jų aiškinimą Teisingumo Teisme

36. Antrasis aptartinas klausimas susijęs su tuo, kokia yra tiksli teisių, kurias įvairūs laisvą darbuotojų, savarankiškai dirbančių asmenų ir paslaugas teikiančių asmenų judėjimą reguliuojantys Bendrijos teisės aktai suteikia trečiųjų šalių piliečiams, Bendrijos piliečių šeimos nariams, apimtis. Konkrečiau tariant, neaišku, ar teisė įvažiuoti į valstybę narę ir teisė joje apsigyventi yra suteikiamos ne tik neatsižvelgiant į šeimos nario pilietybę,

bet ir nepaisant to, ar jis į priimančiąją valstybę atvyko iš kitos valstybės narės, ar tiesiogiai iš trečiosios valstybės.

37. Pagal nuostatų, kurios suteikia trečiosios šalies pilietybę turintiems šeimos nariams teisę įvažiuoti ir apsigyventi, formuluotes sunku daryti kokias nors išvadas šiais klausimais. Tiek Reglamento Nr. 1612/68 dėl laisvo darbuotojų judėjimo Bendrijoje 10 straipsnyje, tiek Direktyvos 73/148 dėl laisvo savarankiškai dirbančių asmenų judėjimo (Bendrijoje) 1 straipsnyje leidžiama, *inter alia*, darbuotojų ir savarankiškai dirbančių asmenų sutuoktiniams ir išlaikomiems giminaičiams pagal tiesiąją aukštutinę giminystės liniją, neatsižvelgiant į jų pilietybę, įsikurti kartu su valstybės narės piliečiu, kuris dirba kitos valstybės narės teritorijoje, arba judėti ir gyventi kartu su valstybės narės piliečiu, įsisteigusiu arba norinčiu įsisteigti kitoje valstybėje narėje, kad galėtų verstis ekonomine veikla toje valstybėje narėje [15].

38. Kaip minėta, Teisingumo Teismo praktika šioje srityje nėra visiškai vienareikšmiška. Pareikšdamas nuomonę dėl sąlygų, kurioms esant Bendrijos piliečių šeimos nariai, kurie yra trečiosios šalies piliečiai, gali remtis Bendrijos antrinės teisės aktais suteiktomis teisėmis, Teisingumo Teismas laikėsi tiek platesnio, tiek siauresnio aiškinimo.

39. Platesnį aiškinimą atspindi sprendimas *MRAX*, kuriame Teisingumo Teismas nusprendė, kad trečiosios šalies piliečio, sudariusio santuoką su valstybės narės piliečiu, teisė įvažiuoti į valstybės narės teritoriją išplaukia tik iš šeimos ryšių. Nors ir nurodęs, kad Direktyvos 68/360 3 straipsnio 2 dalis ir Direktyvos 73/148 3 straipsnio 2 dalis leidžia valstybėms narėms nustatyti, kad pasinaudoti šia teise galima tik turint vizą (kuri apibrėžiama kaip valstybės narės išduotas leidimas ar jos priimtas sprendimas, reikalingas įvažiuoti į jos teritoriją [16]), Teisingumo Teismas pažymėjo, jog šios nuostatos taip pat reikalauja, kad valstybės narės suteiktų suinteresuotiesiems asmenims visas galimybes gauti jiems reikalingas vizas. Valstybės narės taikoma praktika grąžinti atgal, neleidžiant kirsti sienos, Bendrijos piliečio sutuoktinį, kuris yra trečiosios šalies pilietis, ketinantį įvažiuoti į jos teritoriją neturint galiojančios (asmens) tapatybės kortelės, paso ar vizos, kai jis gali patvirtinti savo tapatybę bei santuokinius ryšius ir nėra įrodymų, kad ji gali kelti grėsmę viešajai tvarkai, visuomenės saugumui ar visuomenės sveikatai, pažeidžia, *inter alia*, Direktyvos 68/360 3 straipsnį ir Direktyvos 73/148 6 straipsnį, aiškinamus

15 — Ši nuostata taikoma ir paslaugas teikiančių asmenų šeimos nariams, kurių aš neminėjau, kad išvados teksto neapkraučiau papildoma informacija.

16 — Ši sąvoka pateikiama 1995 m. rugsėjo 25 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2317/95, nustatančio trečiąsias šalis, kurių piliečiai privalo turėti vizas, kirsdami išorines valstybių narių sienas (OL L 234, 1995, p. 1) 5 straipsnyje.

atsižvelgiant į proporcingumo principą [17]. Be to, Teisingumo Teismas nusprendė, kad Direktyvos 68/360 4 straipsnį ir Direktyvos 73/148 3 straipsnį reikia aiškinti taip, kad valstybėms narėms neleidžiama atsisakyti išduoti leidimą apsigyventi ir priimti sprendimą išsiųsti trečiosios šalies pilietį, kuris gali pateikti savo tapatybės ir santuokos su valstybės narės piliečiu įrodymus, motyvuojant tik tuo, kad jis neteisėtai įvažiavo į susijusios valstybės narės teritoriją [18].

40. Šis sprendimas labai skiriasi nuo Teisingumo Teismo sprendimo *Akrich* byloje, kuriame jis laikėsi siauresnio požiūrio. Byla buvo susijusi su Maroko piliečiu, kuris neteisėtai gyveno Jungtinėje Karalystėje, tuo metu įvykdė keletą nusikaltimų ir todėl buvo išsiųstas iš šalies. H. Akrich neteisėtai sugrįžo į Jungtinę Karalystę ir sudarė santuoką su Didžiosios Britanijos piliete. Šešis mėnesius dirbę Airijoje, sutuoktiniai ketino grįžti į Jungtinę Karalystę remdamiesi Bendrijos pilietybę turinčių darbuotojų sutuoktiniams suteikiamomis teisėmis pagal Reglamento Nr. 1612/68 10 straipsnį, atsižvelgiant į jo aiškinimą Teisingumo Teismo sprendime *Singh* [19]. Šiuo atveju Teisingumo Teismas pabrėžė, kad Reglamentas Nr. 1612/68 taikomas tik judėjimui Bendrijos *viduje* ir jame nieko nepasakyta dėl trečiosios valstybės piliečio, kuris yra Sąjungos piliečio sutuoktinis, teisės įvažiuoti į Bendrijos teritoriją. Tam, kad tokioje situacijoje, kokia nagrinėta toje byloje, galėtų pasinaudoti Reglamento Nr. 1612/68 10 straipsnyje numatytomis teisėmis, trečiosios valstybės pilietis, kuris yra Sąjungos piliečio sutuoktinis, prieš vykdamas į kitą valstybę narę, į kurią vyksta ar yra išvykęs Sąjungos pilietis, turi teisėtai gyventi valstybėje narėje [20].

41. Tačiau sprendime *Komisija prieš Ispaniją* [21], kuris buvo priimtas daugiau nei metai po sprendimo *Akrich*, vertindamas Ispanijos formalumus, kurių turėjo laikytis trečiųjų šalių piliečiai, atvykusių Bendrijos piliečių šeimos nariai, prieš kreipdamiesi dėl leidimo apsigyventi, Teisingumo Teismas vėl rėmėsi sprendime *MRAX* pateiktu aiškinimu. Teismas pakartojo, kad trečiosios šalies piliečiui, kuris yra valstybės narės piliečio sutuoktinis, teisė įvažiuoti į valstybės narės teritoriją išplaukia tik iš šeimos ryšio. Todėl jis nusprendė, kad Ispanijos teisės aktuose numatytas reikalavimas turėti buvimo šalyje vizą, kuris buvo būtinas norint gauti leidimą apsigyventi, ir atsisakymas išduoti šį leidimą trečiosios šalies piliečiui, kuris yra Bendrijos piliečio šeimos narys, dėl to, kad pirmiausia jis turėjo paprašyti buvimo šalyje vizos paskutinės jo gyvenamosios vietos Ispanijos konsulate, yra priemonė, prieštaraujanti Di-

17 — Sprendimo *MRAX*, minėto 3 išnašoje, 59–62 punktai.

18 — Sprendimo *MRAX* 80 punktas.

19 — 1992 m. liepos 7 d. Sprendimas *Singh* (C-370/90, Rink. p. I-4265).

20 — Sprendimo *Akrich*, minėto 2 išnašoje, 49 ir 50 punktai.

21 — Minėtas 12 išnašoje.

rektyvų 68/360, 73/148 ir 90/365 nuostatoms [22]. Šiame sprendime Teisingumo Teismas sprendimu *Akrich* nesirėmė.

42. Todėl yra akivaizdus teismo praktikos neatitikimas dėl skirtingo aiškinimo, viena vertus, sprendimuose *MRAX* bei *Komisija prieš Ispaniją* ir, kita vertus, sprendime *Akrich*. Ir iš tikrųjų būtent šis skirtingas aiškinimas paskatino *Utlänningsnämnden* kreiptis į Teisingumo Teismą.

43. Pagrindinis dėl sprendimo *Akrich* kylantis klausimas būtų toks: ar šiame sprendime nustatyta taisyklė taikoma tik tada, jei nacionalinės valdžios institucijos nustatė, kad suinteresuotasis trečiosios šalies pilietis valstybės narės teritorijoje gyvena neteisėtai. Tai reikštų, kad taisyklė taikoma ne tik tais atvejais, kai asmuo teisėtai gyvena, bet net ir tada, kai asmens nėra valstybės narės teritorijoje neteisėtai. Šiuo atveju, laikantis aiškinimo sprendime *MRAX*, įgyti teisę įvažiuoti į valstybę narę ir joje apsigyventi pakaktų šeimos ryšių su ES piliečiu migrantu.

44. Toks siauras sprendimo *Akrich* aiškinimas galėtų būti grindžiamas šio sprendimo 50 punktu, kuriame žodžiais „tokioje situacijoje, kokia nagrinėta šioje byloje“ Teisingumo Teismas tiesiogiai nurodo kontekstą, kuriame ši taisyklė taikoma. Tačiau prieš tai esančiame sprendimo punkte Teisingumo Teismas pateikia priešingą užuominą, nedviprasmiškai nurodydamas, kad taikytinos Bendrijos nuostatos susijusios tik su laisvu judėjimu Bendrijoje ir jose nieko nepasakyta įsileidimo į Bendrijos teritoriją klausimais.

45. Atsižvelgiant į šias aplinkybes, būtų teisinga daryti išvadą, kad sąlygos, kurioms esant trečiųjų šalių piliečiai, ES piliečių migrantų šeimos nariai, gali remtis Reglamente Nr. 1612/68 ir Direktyvoje 73/148 jiems suteiktomis teisėmis, šiuo metu galiojančios teisės nėra reguliuojamos visiškai nuosekliai.

D — *Dėl šeimos gyvenimo ir judėjimo laisvės*

46. Vertindamas trečiųjų šalių piliečių, Sąjungos piliečių šeimos narių, teisę įvažiuoti į valstybės narės teritoriją ir joje apsigyventi, Teisingumo Teismas savo sprendimuose didelį dėmesį skyrė šeimos gyvenimo apsaugai, kurią užtikrina EŽTK 8 straipsnis.

22 — Sprendimo 38 punktas.

47. *Carpenter*[23] byloje Teisingumo Teismo buvo klausiama dėl Jungtinės Karalystės valdžios institucijų sprendimo išsiųsti Filipinų pilietę, kuri liko šalyje pasibaigus jos turistinės vizos galiojimui ir po to susituokė su Jungtinės Karalystės piliečiu, atitikties Bendrijos teisei. Kadangi šis pilietis teikė tam tikras paslaugas kitose valstybėse narėse, tačiau jas teikė iš savo kilmės valstybės, Mary Carpenter negalėjo remtis Direktyvoje 73/148 suteikiamomis teisėmis trečiųjų šalių piliečiams, kurie yra Bendrijos piliečių sutuoktiniai. Todėl Teisingumo Teismas nagrinėjo, ar iš Bendrijos teisės principų arba kitų normų būtų galima padaryti išvadą dėl sutuoktinio teisės apsigyventi.

48. Nustatęs, kad Peter Carpenter veiklai buvo taikomas EB 49 straipsnis, Teisingumo Teismas pažymėjo, jog „Bendrijos teisės aktų leidėjas pripažino svarbą užtikrinti valstybių narių piliečių šeimos gyvenimo apsaugą, siekiant pašalinti Sutartimi garantuojamų pagrindinių laisvių naudojimosi kliūtis, ir tai ypač pabrėžiama Tarybos reglamentų ir direktyvų dėl laisvo darbuotojų ir savarankiškai dirbančių asmenų judėjimo Bendrijoje nuostatose[24]. Tada Teisingumo Teismas nustatė, kad „Mary ir Peter Carpenter išskyrimas pakenktų jų šeimos gyvenimui ir atitinkamai sąlygoms, kuriomis P. Carpenter naudojasi pagrindine laisve. Ši laisvė nebūtų visiškai veiksminga, jei P. Carpenter būtų atgrasinamas ja naudotis dėl kliūčių, kurios jo kilmės šalyje sudaromos sutuoktinės įvažiavimui ir apsigyvenimui“[25].

49. Atsakydamas į klausimą, ar šis P. Carpenter laisvės teikti paslaugas apribojimas gali būti pateisinamas, Teisingumo Teismas nusprendė, kad sprendimu išsiųsti M. Carpenter buvo trukdoma P. Carpenter naudotis teise į jo šeimos gyvenimo gerbimą EŽTK 8 straipsnio prasme ir tokiu sprendimu nėra užtikrinama konkuruojančių interesų pusiausvyra. Todėl sprendimas išsiųsti iš šalies M. Carpenter yra pažeidimas, kuris nėra proporcingas siekiamam tikslui[26].

50. Sprendime *Akrich* Teisingumo Teismas pirmiausia nustatė, kad trečiosios šalies pilietis, kuris yra judėjimo laisve pasinaudojusios Sąjungos pilietės sutuoktinis, bet gyvena neteisėtai savo sutuoktinės kilmės valstybėje narėje, negali remtis Reglamento Nr. 1612/68 10 straipsniu, reikalaudamas suteikti teisę apsigyventi toje valstybėje narėje. Vis dėlto toliau Teisingumo Teismas šią savo išvadą apribojo, nurodydamas, kad priimant sprendimą dėl suinteresuotojo trečiosios šalies piliečio įsileidimo neapsimestinės santuokos atveju reikia, nepaisant jo neteisėtos padėties pagal nacionalinius imigracijos įstatymus, atsižvelgti į šeimos gyve-

23 — 2002 m. liepos 11 d. Sprendimas *Carpenter* (C-60/00, Rink. p. I-6279).

24 — Sprendimo 38 punktas.

25 — Sprendimo 39 punktas.

26 — Plg. sprendimo 41, 43 ir 45 punktus.

nimo gerbimą pagal EŽTK 8 straipsnį. „Net jeigu (EŽTK) pati savaime neužtikrina užsieniečiui teisės įvažiuoti į konkrečią šalį ar joje apsigyventi, asmens išsiuntimas iš šalies, kurioje gyvena artimi jo giminaičiai, gali sudaryti teisės į šeimos gyvenimo gerbimą, įtvirtintos (EŽTK) 8 straipsnio 1 dalyje, pažeidimą. (EŽTK) draudžia panašų kišimąsi, jei jis neatitinka to paties straipsnio 2 dalyje nustatytų reikalavimų <...>“ [27]. Šiuo atveju Teisingumo Teismas laikėsi santūresnės pozicijos nei sprendime *Carpenter*, palikdamas šiuos kriterijus taikyti nacionaliniam teismui.

51. Pagaliau norėčiau nurodyti Teisingumo Teismo sprendimus *MRAX* ir *Komisija prieš Ispaniją* bylose, kuriuose Teismas pakartojo sprendime *Carpenter* padarytas išvadas, jog Tarybos reglamentuose ir direktyvose dėl laisvo darbuotojų ir savarankiškai dirbančių asmenų judėjimo Bendrijoje ypač pabrėžiama, kad Bendrijos teisės aktų leidėjas pripažino svarbą užtikrinti valstybių narių piliečių šeimos gyvenimo apsaugą, siekiant pašalinti Sutartimi garantuojamų pagrindinių laisvių naudojimosi kliūtis [28].

52. C skyriaus pabaigoje buvo pateikta išvada, kad teismo praktika dėl trečiųjų šalių piliečiams, Bendrijos piliečių migrantų šeimos nariams, taikytinos teisės nėra visiškai nuosekli, o šio skyriaus pastabos leidžia papildomai teigti, kad sprendimus visose šiose bylose daugiausia nulėmė konkrečios kiekvienos bylos faktinės aplinkybės. Vis dėlto tokioje srityje kaip imigracija, kurioje kompetentingų valdžios institucijų priimami sprendimai turi esminės įtakos privačių asmenų gyvenimui, būtinas didesnis aiškumas dėl turimų teisių ir turi būti lengviau numatoma, kaip teisė bus taikoma. Siekiant didesnio skaidrumo ir teisinio saugumo, reikia sistemingesnio ir labiau struktūrinio požiūrio į reikšmingų Bendrijos nuostatų aiškinimą ir taikymą.

E — *Dėl naujai priimtų Bendrijos teisės aktų*

53. Nors neseniai Bendrijos teisės aktuose atlikti pakeitimai, susiję su trečiųjų šalių piliečių teise apsigyventi valstybių narių teritorijoje, tiesiogiai nėra reikšmingi nagrinėjamos bylos sprendimui, nes jie jai netaikomi *ratione temporis*, vis dėlto juos nurodyti būtų naudinga. Šios naujosios direktyvos yra susijusios tiek su laisvo

27 — Sprendimo *Akrich*, minėto 2 išnašoje, 59 punktas.

28 — Sprendimo *MRAX*, minėto 3 išnašoje, 53 punktas ir sprendimo *Komisija prieš Ispaniją*, minėto 12 išnašoje, 26 punktas.

asmenų judėjimo vidaus, tiek su išorės aspektais.

54. 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamentas ir Taryba, remdamiesi EB 12, 18, 40, 44 ir 52 straipsniais, priėmė naują direktyvą dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, kuri pakeitė visas šioje srityje galiojusias direktyvas [29]. Ši direktyva naujai sureglamentavo ir kodifikavo galiojančius Bendrijos teisės aktus, kartu įvertindama ir šių teisės aktų aiškinimą Teisingumo Teismo praktikoje. Panašiai kaip Reglamento Nr. 1612/68 10 straipsnyje ir Direktyvos 73/148 1 straipsnio 1 dalyje, Direktyvos 2004/38 5 straipsnio 1 ir 2 dalyse Sąjungos piliečių šeimos nariams, kurie nėra valstybės narės piliečiai, suteikiama teisė įvažiuoti į valstybės narės teritoriją, jei jie turi galiojantį pasą ir įvažiavimo vizą pagal Reglamento Nr. 539/2001 nuostatas arba, kai taikytina, nacionalinės teisės aktus. Pagal Direktyvos 2004/38 7 straipsnio 2 dalį Sąjungos piliečio šeimos nariai, kurie nėra valstybės narės piliečiai, turi teisę gyventi šalyje ilgiau kaip tris mėnesius, jei Sąjungos pilietis atitinka įvairius direktyvos 7 straipsnio 1 dalyje nustatytus reikalavimus [30].

55. Kitos dvi direktyvos, susijusios su trečiųjų šalių piliečių teisėmis, buvo priimtos remiantis EB 63 straipsniu, būtent Direktyva 2003/86 dėl teisės į šeimos susijungimą [31] ir Direktyva 2003/109 dėl trečiųjų valstybių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, statuso [32].

56. Tik pirmosios iš šių direktyvų materialinės normos galėtų turėti reikšmės nagrinėjamai bylai, tačiau ir tai netiesiogiai, nes ji taikoma tik trečiosios šalies piliečio, kuris teisėtai gyvena valstybėje narėje („globėjo"), susijungimui su šeimos nariais ir, kaip tiesiogiai nustatyta, ji netaikoma Sąjungos piliečio šeimos nariams (direktyvos 3 straipsnio 3 dalis). Direktyvos 2003/86 4 straipsnio 1 dalis įpareigoja valstybes nares leisti atvykti ir gyventi globėjo nepilnamečiams vaikams, jei laikomasi tam tikrų su viešąja tvarka, visuomenės saugumu ir visuomenės sveikata susijusių sąlygų ir globėjas gali, trumpiai

29 — Minėta 7 išnašoje.

30 — Šios sąlygos tenkinamos, jei Sąjungos piliečiai: a) yra darbuotojai ar savarankiškai dirbantieji priimančiojoje valstybėje narėje, arba b) turi pakankamai išteklių sau ir savo šeimos nariams, kad per savo gyvenimo šalyje laikotarpį netaptų našta priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai, ir turi visavertį sveikatos draudimą priimančiojoje valstybėje narėje arba c) yra priimti į privačią arba valstybinę instituciją, <...> turėdami pagrindinį studijų kurso baigimo tikslą, įskaitant profesinį rengimą. Be to, Sąjungos pilietis privalo turėti visavertį sveikatos draudimą priimančiojoje valstybėje narėje ir užtikrinti atitinkamą nacionalinę instituciją <...> kad jis turi pakankamai išteklių sau ir savo šeimos nariams, kad per savo gyvenimo šalyje laikotarpį netaptų našta priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai.

31 — 2003 m. rugsėjo 22 d. Tarybos direktyva 2003/86/EB dėl teisės į šeimos susijungimą (OL L 251, 2003, p. 12).

32 — 2003 m. lapkričio 25 d. Tarybos direktyva 2003/109/EB dėl trečiųjų valstybių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, statuso (OL L 16, 2003, p. 44).

tariant, tenkinti tokių šeimos narių reikmes. Atvirkščiai, valstybės narės neprivalo, tačiau gali leisti atvykti kitiems šeimos nariams, be kitų, globėjo arba jo ar jos sutuoktinio pirmos giminystės eilės pagal tiesiąją aukštutinę liniją giminėms, jei juos išlaiko globėjai ir jei jie neturi deramos šeimos paramos kilmės šalyje (4 straipsnio 2 dalies a punktas). Direktyvos 5 straipsnyje taip pat numatyta išsami prašymų priimti globėjo šeimos narius pateikimo ir nagrinėjimo tvarka. Įprastai prašymai pateikiami ir nagrinėjami tuo metu, kai šeimos nariai gyvena ne suinteresuotosios valstybės narės teritorijoje, nors valstybė narė gali atitinkamomis aplinkybėmis nukrypti nuo šios nuostatos (5 straipsnio 3 dalis). Ši direktyva turėjo būti perkelta į nacionalinę teisę iki 2005 m. spalio 3 dienos.

57. Atsižvelgiant į galiojančius ir naujus Bendrijos teisės aktus, būtų galima nurodyti tris skirtingas faktines situacijas, kurios trečiosios šalies piliečio požiūriu gal ir neturi didelės reikšmės, tačiau vis dėlto nulemia tokio asmens atvejui taikytiną teisę, taigi ir jo galimybę iš trečiosios valstybės patekti į valstybės narės teritoriją, o vėliau įgyti teisę apsigyventi. Pirmu atveju trečiosios šalies pilietis gali būti valstybės narės piliečio, kuris nepasinaudojo teise laisvai išvykti į kitą valstybę narę, giminaitis. Antruoju atveju trečiosios šalies pilietis gali būti valstybės narės piliečio, kuris pasinaudojo teise išvykti į kitą valstybę narę, giminaitis. O trečiuoju atveju trečiosios šalies pilietis gali būti kito trečiosios šalies piliečio, kuris teisėtai gyvena Europos Sąjungos valstybėje narėje, giminaitis.

58. Jei pirmuoju atveju trečiosios šalies pilietis nori įvažiuoti į valstybę narę iš Bendrijai nepriklausančių šalių, be abejonių, bus taikomi nacionaliniai imigracijos įstatymai; šiuo atveju nėra jokio pagrindo taikyti Bendrijos teisės. Tai reiškia, kad kiekvieno konkretaus suinteresuotojo asmens atvejis prieš tai gali būti vertinamas atskirai.

59. Trečiuoju atveju nuo 2005 m. spalio 3 d. trečiosios šalies piliečio teisės nustatomos pagal Direktyvą 2003/86. Iki šios datos buvo taikomi nacionaliniai imigracijos įstatymai. Kaip minėta, atsižvelgiant į tai, kokie yra giminystės ryšiai konkrečiu atveju, pagal šią direktyvą valstybės narės turi teisę nuspręsti, ar jos suteiks leidimą įvažiuoti ir apsigyventi išlaikomiems pirmos giminystės eilės pagal tiesiąją aukštutinę liniją giminėms. Direktyva taip pat numato, kad konkretus prašymą pateikusio trečiosios šalies piliečio atvejis nagrinėjamas atskirai.

60. Antroji situacija yra kaip tik tokia, kuri nagrinėjama šioje byloje, ir, kaip nurodyta šios išvados 38–40 punktuose, ją galima vertinti dviem būdais. Jei trečiosios šalies piliečiui priklauso tiesioginė teisė apsigyventi pagal Direktyvą 73/148, nacionalinės imigracijos tarnybos negali jo konkretaus atvejo vertinti atskirai. Šiuo atveju pagal sprendimą *MRAX* giminystės ryšiai lems jo teisę apsigyventi. Kita vertus, jei laikantis sprendimo *Akrich* būtų nuspręsta, kad, norėdamas pasinaudoti Direktyvoje 73/148 suteikiamomis teisėmis, trečiosios šalies pilietis prieš tai turi teisėtai gyventi valstybėje narėje, tai vėlgi reikštų, kad jam būtų taikomi nacionaliniai imigracijos įstatymai.

F — *Dėl trečiųjų šalių piliečių, kurie yra Bendrijos piliečių šeimos nariai, įsileidimo ir apsigyvenimo: sistemingesnio požiūrio taikymas*

61. Iš šios trumpos analizės matyti, kad, aiškinant Direktyvą 73/148 plačiau, antrosios situacijos atveju gali būti sukurta privilegijuotų trečiųjų šalių piliečių grupė. Jei šie asmenys susiję su Bendrijos piliečiu, kuris pasinaudojo savo teise išvykti į kitą valstybę narę, nacionaliniuose imigracijos įstatymuose nustatyti įvažiavimo ir apsigyvenimo reikalavimai jiems nebus taikomi. Kitais atvejais taip nebūtų. Padarius prielaidą, kad trečiosios šalies piliečio požiūriu giminystės ryšiai (aptartose) trijose faktinėse situacijose yra panašūs, o vienintelis jų skirtumas yra tas, kad valstybės narės pilietybę turintis giminaitis yra persikėlęs į kitą valstybę narę, tokiam skirtingam požiūriui, kurį nulemia mano įvardytas platesnis Direktyvos 73/148 aiškinimas, turi būti pateisinamų priežasčių.

62. Šios išvados 52 punkte nurodžiau, kad Bendrijos nuostatas dėl trečiųjų šalių piliečių, kurie yra šeimos nariai, įsileidimo į valstybių narių teritoriją iš Bendrijai nepriklausančių šalių ir jų teisės gyventi su Bendrijos piliečiais reikia aiškinti laikantis sistemingesnio požiūrio. Dėl teismo praktikos nenuoseklumo suinteresuotiesiems trečiųjų šalių piliečiams yra kilęs teisinis nesaugumas, o šias nuostatas turinčioms taikyti nacionalinėms valdžios institucijoms trūksta aiškumo. Iš tikrųjų dėl esamos teismo praktikos trečiųjų šalių piliečių grupės atsiduria nelygiavertėje padėtyje, ir neatrodo, kad tam būtų kokių nors pateisinamų priežasčių. Tokia teismo praktika taip pat kėsinamasi į nacionalinę kompetenciją imigracijos politikos srityje, nes ji leidžia tam tikrai trečiųjų šalių piliečių kategorijai įvažiuoti į valstybę narę ir joje apsigyventi prieš tai neįvertinus kiekvieno konkretaus suinteresuotojo asmens atvejo atskirai.

63. Mano nuomone, svarbiausias principas, kuriuo vadovaujantis reikėtų aiškinti reikšmingas Bendrijos antrinės teisės nuostatas, yra EB sutartyje nustatytų Bendrijos ir valstybių narių kompetencijos sričių atribojimo užtikrinimas. EB 220 straipsnyje nurodytu Teisingumo Teismo uždaviniu turėtų būti laikoma ne tik Bendrijos teisės veiksmingumo užtikrinimas, tačiau taip pat kompetencijos, kuri pagal Sutartį pripažįstama priklausanti valstybėms narėms, užtikrinimas ir apsauga. Ir tai taikytina ne tik neigiama prasme, t. y. nustatant, kokią kompetenciją turi Bendrija valstybių narių kompetencijos atžvilgiu, tačiau ir labiau teigiama prasme, t. y. užtikrinant, kad valstybės galėtų veiksmingai naudotis savo turima kompetencija.

64. Pagal šiuo metu esamą padėtį akivaizdu, kad asmenų judėjimo Bendrijoje laisvė, kuri yra vienas iš vidaus rinkos kertinių akmenų, visiškai priklauso Bendrijos kompetencijai. Taip pat akivaizdu, kad, kol Sutarties IV antraštinėje dalyje numatytas teisės derinimas nėra užbaigtas, valstybės narės ir toliau turi kompetenciją reguliuoti imigracijos prie Sąjungos išorės sienų klausimus. Šiuo požiūriu priminčiau išvados 30 ir paskesnius punktus.

65. Teisingumo Teismo išvada sprendime *Akrich*, pagal kurią Reglamentas Nr. 1612/68 „taikomas tik judėjimui Bendrijos viduje“ ir „jame nieko nepasakyta dėl trečiosios valstybės piliečio, kuris yra Sąjungos piliečio sutuoktinis, teisės įvažiuoti į Bendrijos teritoriją“ [33], visiškai dera su tokiu Bendrijos ir valstybių narių kompetencijos atribojimu. Kadangi Direktyva 73/148 ir Reglamentu Nr. 1612/68 siekiama tokių pačių tikslų skirtingų asmenų grupių atžvilgiu, tokia pati išvada turi būti taikoma ir direktyvai. Tai, kad direktyvos taikymo sritis yra panašiai ribojama, Teisingumo Teismas, nors ir netiesiogiai, pripažino sprendime *Carpenter*, kuriame nusprendė, kad „iš direktyvos tikslų ir jos turinio aišku, jog direktyva nustato sąlygas, pagal kurias valstybės narės pilietis ir kiti 1 straipsnio 1 dalies c ir d punktuose nurodyti asmenys gali išvykti iš tokio piliečio kilmės valstybės narės ir atvykti į kitą valstybę narę bei joje apsigyventi kuriam nors iš 1 straipsnio 1 dalies a ir b punktuose nustatytų tikslų ir 4 straipsnio 1 ar 2 dalyje nurodytam laikotarpiui“ [34].

66. Ta aplinkybė, kad Reglamente Nr. 1612/68 ir Direktyvoje 73/148 „nieko nepasakyta“ dėl pirmojo leidimo trečiųjų šalių piliečiams įvažiuoti į Bendrijos teritoriją, dar nereiškia, kad minėtieji teisės aktai yra neutralūs šiuo klausimu. Teisingumo Teismo išvada nereiškia, kad yra teisės spraga, kurią būtų tariamai galima užpildyti plačiai aiškinant minėtuosius teisės aktus. Ši išvada gali reikšti tik tai, kad, laikantis

33 — Sprendimo *Akrich*, minėto 2 išnašoje, 49 punktas.
34 — Sprendimo *Carpenter*, minėto 23 išnašoje, 35 punktas.

Sutartyje nustatyto kompetencijos atribojimo, dėl pirmojo leidimo šiems asmenims įvažiuoti sprendimą priima valstybės narės pagal savo imigracijos įstatymus. O tai neabejotinai reiškia, kaip Teisingumo Teismas patvirtino sprendime *Akrich* ir vėliau rėmėsi kituose sprendimuose, jog tam, kad galėtų pasinaudoti šiuose Bendrijos teisės aktuose numatytomis teisėmis, toks trečiosios šalies pilietis, kuris yra šeimos narys, prieš vykdamas į kitą valstybę narę, į kurią vyksta ar yra išvykęs Sąjungos pilietis, turi teisėtai gyventi valstybėje narėje [35].

67. Jei būtų pripažinta, kad trečiųjų šalių piliečiai, kurie nėra teisėtai gyvenantys valstybėje narėje ir nori prisijungti prie judėjimo laisve pasinaudojusio valstybės narės piliečio, iš karto, be jokio valstybės narės įsikišimo, turi teisę įvažiuoti į priimančiąją valstybę narę ir joje apsigyventi tik dėl giminystės ryšio, tai jiems leistų išvengti nacionalinių imigracijos įstatymų taikymo. Todėl toks požiūris paneigtų valstybių narių kompetenciją kontroliuoti imigraciją prie savo išorės sienų.

68. Atsižvelgiant į Bendrijos teisės aktų dėl laisvo judėjimo Bendrijoje funkciją, taip pat galima daryti išvadą, kad šiuose teisės aktuose trečiųjų šalių piliečiams, kurie yra šeimos nariai, suteikiamos teisės nėra besąlyginės.

69. Reglamentas Nr. 1612/68 ir Direktyva 73/148 buvo priimti akivaizdžiai siekiant įgyvendinti, atitinkamai, EB 39 ir 43 straipsnius. Abiem teisės aktais siekiama pašalinti valstybių narių piliečiams kliūtis, kad jie galėtų pasinaudoti šiose Sutarties nuostatose suteiktomis teisėmis, vykdami į kitas valstybes nares kaip darbuotojai, savarankiškai dirbantys ar paslaugas teikiantys asmenys. Tokia kliūtimi laikytinas galimas nacionalinių imigracijos įstatymų taikymo pagrindinės teisės turėtojo šeimos nariams poveikis, ypač tais atvejais, kai tokie šeimos nariai neturi valstybės narės pilietybės. Jei tokie šeimos nariai neturėtų garantijų patekti į kitą valstybę narę ir apsigyventi, tai atgrasintų Bendrijos darbuotoją ar savarankiškai dirbantį asmenį naudotis Sutartyje nustatytomis teisėmis. Todėl papildant Bendrijos darbuotojų ir savarankiškai dirbančių asmenų pagrindines teises, tokiems asmenims taip pat suteikiama teisė vykti į valstybę narę, kurioje bus vykdoma ekonominė veikla, ir joje apsigyventi.

70. Atsižvelgiant į šių Bendrijos teisės aktų pagrindinį tikslą pašalinti bet kokio pobūdžio kliūtis, galinčias kilti dėl įvažiavimui ir apsigyvenimui nustatytų nacionalinių reika-

35 — Sprendimo *Akrich*, minėto 2 išnašoje, 50 punktas.

lavimų, kurios galėtų atgrasinti valstybės narės pilietį ekonominiais sumetimais vykti į kitą valstybę narę, be abejonės, turi būti atsižvelgiama į tą šeimos padėtį, kuri buvo Bendrijos piliečio sprendimo vykti į kitą valstybę narę priėmimo metu. Kai toks asmuo išvyksta į kitą valstybę narę ir joje apsigyvena, susiklosto nauja situacija, kurioje jo teisinė padėtis turėtų būti panaši į priimančiosios valstybės narės piliečių, kurie nepasinaudojo judėjimo laisve, padėtį. Jei toks priimančios valstybės narės pilietis pageidauja, kad prie jo prisijungtų šeimos narys, kuris yra trečiosios šalies pilietis ir atvyksta iš Bendrijai nepriklausančių šalių, toks šeimos narys turi būti įleistas į šalį pagal nacionaliniuose imigracijos įstatymuose nustatytas sąlygas. Toks pats požiūris turi būti taikomas ir piliečio, kuris pasinaudojo savo judėjimo laisve, o tai reikštų, kad atsisakymas priimti jo šeimos narius, kurie yra trečiosios šalies piliečiai, akivaizdžiai neturėjo atgrasančio poveikio naudotis šia teise, atžvilgiu. Kitaip tariant, negalima sakyti, jog valstybių narių piliečiai pagal Bendrijos teisės aktus turi nuolatinę teisę, kad prie jų bet kuriuo metu prisijungtų Bendrijai nepriklausančiose šalyse esantys jų giminaičiai. Šiuo klausimu mano požiūris būtų toks, kad Reglamento Nr. 1612/68 10 straipsnis ir Direktyvos 73/148 1 straipsnio 1 dalis neturėtų būti laikomi priemonėmis, skirtomis valstybių narių piliečių ir Bendrijai nepriklausančiose šalyse esančių giminaičių *ex post facto* šeimų susijungimui.

71. Komisijos nuomone, Bendrijos piliečio teisė laisvai judėti Bendrijoje būtų apribojama, jei iš trečiosios šalies piliečio, kuris yra šeimos narys ir nori prisijungti prie tokio priimančioje valstybėje narėje esančio Bendrijos piliečio tiesiogiai atvykdamas iš Bendrijai nepriklausančios šalies, būtų reikalaujama gauti leidimą apsigyventi Bendrijos piliečio kilmės valstybėje. Išskyrus tai, kad tokiais atvejais, koks nagrinėjamas pagrindinėje byloje, reikalavimas teisėtai gyventi šalyje reiškia, jog šeimos narys turi gauti leidimą apsigyventi priimančioje valstybėje narėje pagal šios šalies nacionalinius imigracijos įstatymus, negalima pritarti nuomonei, kad dėl Komisijos nurodyto reikalavimo neišvengiamai apribojama Bendrijos piliečio teisė vykti į kitą valstybę. Toks apribojimas būtų, jei dėl nustatyto reikalavimo jis prarastų teisę. Tačiau kai tokios teisės, t. y. teisės, kad prisijungtų šeimos narys, nebuvo tuo metu, kai buvo pasinaudota judėjimo laisve, logiškai negali būti kalbos ir apie teisės praradimą, dėl kurio būtų ribojama judėjimo laisvė.

72. Papildomai nurodyčiau, kad nors Reglamento Nr. 1612/68 10 straipsnis ir Direktyvos 73/148 1 straipsnio 1 dalis akivaizdžiai turi *poveikį* šeimos gyvenimo apsaugai, mano nuomone, negalima teigti, kad toks yra šių nuostatų *tikslas*. Kai Teisingumo Teismas nurodė, iš pradžių sprendime *Carpenter*, o vėliau ir sprendime *MRAX*, kad priimdamas reglamentus ir direktyvas „Bendrijos teisės aktų leidėjas pripažino svarbą užtikrinti valstybių narių piliečių šeimos gyvenimo apsaugą, siekiant pašalinti

Sutartimi garantuojamų pagrindinių laisvių naudojimosi kliūtis“ [36], tai buvo, atsižvelgiant į šių teisės aktų priėmimo laikotarpį, tik netiesioginė ir papildoma pastaba. Reglamento Nr. 1612/68 ir Direktyvos 73/148 preambulėse nėra nurodomas EŽTK 8 straipsnis, apie jį reikšmingiau neužsimenama ir šiuos teisės aktus pakeitusioje Direktyvoje 2004/38. Pastarojoje nuostatoje tik pačia bendriausia prasme nurodoma, kad turi būti laikomasi EŽTK [37]. Atvirkščiai, dėl akivaizdžių priežasčių, t. y. atsižvelgiant į jos pagrindinį tikslą, EŽTK 8 straipsnis tiesiogiai nurodomas direktyvoje dėl šeimos susijungimo [38]. Todėl nemanau, kad šeimos gyvenimo apsauga galėtų būti naudojama kaip gairės aiškinant reikšmingų Reglamento Nr. 1612/68 ir Direktyvos 73/148 nuostatų taikymo sritį ir turinį.

73. Tai pasakius, svarbu nustatyti, kokia EŽTK 8 straipsnio reikšmė šiame kontekste. Pagal ES 6 straipsnio 2 dalį „Sąjunga gerbia pagrindines teises, kurias užtikrina (EŽTK) ir kurios kyla iš valstybėms narėms bendrų konstitucinių tradicijų kaip bendri Bendrijos teisės principai“. Ši nuostata, kaip patvirtina Sutarties dėl Konstitucijos Europai II-111 straipsnio 1 dalis, skirta Sąjungai ir valstybėms narėms taikoma tik tais atvejais, kai šios įgyvendina Bendrijos teisę [39]. Kai valstybės narės imasi veiksmų tais atvejais, kurie nepatenka į Bendrijos teisės taikymo sritį, o tai ir būtų tie atvejai, kai valstybės priima sprendimus trečiųjų šalių piliečių patekimo į savo teritoriją klausimais, jos taip pat turi laikytis įsipareigojimų pagal EŽTK 8 straipsnį, tačiau ne dėl to, kad to reikalauja Bendrijos teisė, o dėl to, kad šios valstybės yra EŽTK signatarės. Šiuo požiūriu diskutuotina, ar Teisingumo Teismas sprendime *Carpenter* tinkamai taikė EŽTK 8 straipsnį, atsižvelgiant į tos bylos faktines aplinkybes.

74. Galiausiai, kaip esu nurodęs šios išvados 61 punkte, jei trečiųjų šalių piliečiams, kurie dar nėra atvykę į valstybės narės teritoriją ir kurie turi giminystės ryšį su valstybės narės piliečiu, būtų leista įvažiuoti į Bendrijos pilietį migrantą priėmusią valstybę narę ir joje apsigyventi vien dėl šios priežasties, tai sukeltų nelygybę trečiųjų šalių piliečių, kurie nori prisijungti prie valstybės narės pilietybę turinčio, tačiau judėjimo Bendrijoje teise nepasinaudojusio, šeimos nario, atžvilgiu arba šeimos nario, kuris yra trečiosios šalies pilietis ir jau teisėtai gyvena valstybėje narėje, atžvilgiu. Abiem pastaraisiais atvejais kiekvieno konkretaus trečiosios šalies piliečio atvejis būtų vertinamas atskirai prieš įsileidžiant į šalį, o pirmuoju atveju šeimos nariui

36 — Sprendimo *Carpenter*, minėto 23 išnašoje, 38 punktas ir sprendimo *MRAX*, minėto 3 išnašoje, 53 punktas.

37 — Žr. preambulės 31 konstatuojamąją dalį.

38 — Žr. preambulės 2 konstatuojamąją dalį.

39 — OL C 310, 2004.

toks vertinimas nebūtų taikomas. Tokiam skirtingam požiūriui nėra pateisinamų priežasčių.

75. Net jeigu taisyklės, taikomos įsileidžiant trečiųjų šalių piliečius per Bendrijos išorės sienas, būtų visiškai suderintos, leidus tam tikroms asmenų grupėms patekti į valstybės narės teritoriją ir joje apsigyventi tik dėl tokių asmenų giminystės ryšio su Bendrijos piliečiu, kuriam pavyko pasinaudoti laisvo judėjimo teise, sumažėtų tokių bendrų taisyklių veiksmingumas ir tai paskatintų daryti tokius pažeidimus, koks buvo nagrinėjamas *Akrich* byloje. Teisę apsigyventi šalyje susieti su tokiu atsitiktiniu veiksniu kaip valstybės narės piliečio persikėlimas į kitą valstybę narę būtų neobjektyvu ir nepagrįsta, nes tokiu atveju Bendrijos piliečiai, kurie nepasinaudojo savo teise, ar trečiųjų šalių piliečiai, kuriems nesusiklostė tokios palankios aplinkybės, jog jų giminaitis yra Bendrijos pilietis migrantas, atsidurtų nevienodoje padėtyje.

76. Šiuo požiūriu toliau svarbu aptarti, kas yra „teisėtas gyvenimas" valstybėje narėje. Šiuo metu sąlygos, pagal gal kurias šį faktą būtų galima nustatyti, nėra suderintos. Valstybės narės vis dar turi nuspręsti, kokiais atvejais trečiosios šalies pilietis „teisėtai gyvena" jų teritorijoje. Nepaisant to, kad tai nėra Bendrijos sąvoka, yra poreikis nustatyti tam tikrus kertinius sąvokos „teisėtas gyvenimas" požymius.

77. „Teisėtai gyventi" valstybės narės teritorijoje reiškia, kad 1) pagal trečiosios šalies piliečio prašymą 2) valstybės narės nacionalinės valdžios institucijos turėtų priimti aiškų sprendimą, 3) jo konkretų atvejį įvertinusios atskirai, 4) kuriuo būtų leista suinteresuotajam asmeniui įvažiuoti į jos teritoriją ir pasilikti 5) ilgesniam laikui. Atliekamo vertinimo tikslais negalima teigti, kad buvo „teisėtai gyventa", jei sprendimu buvo tiesiogiai ir aiškiai leista apsistoti tik trumpam laikui ar tik tam tikram tikslui. Jei tokie leidimai būtų laikomi pakankamu pagrindu ilgalaikiam ar nuolatiniam gyvenimui, tai prieštarautų jų tikrajai funkcijai.

78. Ieškant papildomų nuorodų dėl sąvokos „teisėtai gyventi" prasmės, jos ribotą apibrėžimą galima rasti Direktyvos 2003/86 3 straipsnyje, pagal kurį globėjas, šios direktyvos 2 straipsnio c punkte apibrėžiamas kaip „trečiosios šalies pilietis, teisėtai gyvenantis valstybėje narėje", turi teisę pateikti prašymą dėl šeimos susijungimo su kai kuriais savo šeimos nariais, jei jis turi vienerius metus arba ilgesnį laiką galiojantį leidimą gyventi ir pagrįstų perspektyvų gauti teisę į nuolatinę gyvenamąją vietą.

79. Todėl išduota viza, kuri leidžia apsistoti 3 mėnesių laikui, ar leidimas pasilikti prašy-

mo išduoti leidimą apsigyventi nagrinėjimo metu nėra pagrindas pripažinti gyvenimą teisėtą, kurio pakaktų norint pasinaudoti Reglamente Nr. 1612/68 ir Direktyvoje 73/148 trečiųjų šalių piliečiams, kurie yra šeimos nariai, suteiktomis teisėmis.

80. Išdėstytos pastabos leidžia daryti išvadą, kad, laikantis Bendrijos ir valstybių narių kompetencijos atribojimo laisvo asmenų judėjimo srityje principo kaip pagrindo sprendžiant šią problemą, trečiųjų šalių piliečiams, kurie yra (Bendrijos) piliečio, norinčio pasinaudoti teise vykti į kitą valstybę narę ekonominei veiklai vykdyti ar jau pasinaudojusio šia teise, šeimos nariai, Reglamente Nr. 1612/68 ir Direktyvoje 73/148 suteikiamomis teisėmis gali pasiremti tik tie asmenys, kurie buvo įleisti į valstybės narės teritoriją laikantis jos imigracijos įstatymų. Priimdamos su tuo susijusius sprendimus, valstybės narės turi laikytis įsipareigojimų pagal EŽTK 8 straipsnį, tačiau ne dėl to, kad to reikalauja Bendrijos teisė, o dėl to, kad šios valstybės yra EŽTK signatarės.

81. Tik laikantis šio aiškaus Bendrijos ir nacionalinės kompetencijos sričių atribojimo gali būti tiksliai nustatytas trečiųjų šalių piliečiams, kurie yra Bendrijos piliečių migrantų šeimos nariai, Reglamentu Nr. 1612/68 ir Direktyva 73/148 suteikiamų teisių turinys, išvengta neaiškumų įgyvendinant Bendrijos teisėje ir nacionaliniuose imigracijos įstatymuose suteiktą kompetenciją ir užtikrintas vienodas požiūris į trečiųjų šalių piliečius, kurie yra Bendrijos piliečių šeimos nariai ir atvyksta iš Bendrijai nepriklausančių šalių.

VII — Atsakymai į prejudicinius klausimus

A — *Dėl pirmojo klausimo a–d punktų*

82. Nors pirmuoju *Utlänningsnämnden* pateiktu klausimu yra klausiama tiek dėl Reglamento Nr. 1612/68 10 straipsnio, tiek dėl Direktyvos 73/148, iš nagrinėjamos bylos faktinių aplinkybių matyti, kad su šia byla yra susijusi tik direktyva.

83. Pirmasis klausimas susijęs su trimis esminėmis problemomis, kurios bendrąja prasme jau buvo aptartos ankstesniame šios išvados skyriuje. Todėl į pirmąjį klausimą galima atsakyti glaustai.

84. Galima priminti, kad pirmoji problema (pirmojo klausimo a punktas) susijusi su tuo, ar, atsižvelgiant į Teisingumo Teismo spren-

dimą *Akrich*, trečiosios valstybės pilietis, kuris yra susijęs su Sąjungos piliečiu, savarankiškai dirbančiu ne savo pilietybės valstybėje narėje, privalo teisėtai gyventi Bendrijoje, kad įgytų teisę nuolat gyventi priimančioje valstybėje narėje.

85. Mano nuomone, iš šios išvados 62 ir paskesniuose punktuose nurodytų argumentų yra aišku, kad Direktyvos 73/148 1 straipsnį reikia aiškinti taip: Sąjungos piliečio šeimos nario, trečiosios valstybės piliečio, nuolatinio gyvenimo šalyje teisė iš tikrųjų priklauso nuo tokio trečiosios valstybės piliečio buvimo Bendrijoje teisėtumo. Mano manymu, tai reiškia, kad sprendime *Akrich* įtvirtinta visuotinai taikoma taisyklė.

86. Antroji problema, kuri keliama pirmojo prejudicinio klausimo b punkte, susijusi su tuo, ar reikalavimas „teisėtai gyventi" reiškia, kad trečiosios šalies pilietis, kuris yra Bendrijos piliečio šeimos narys, privalo turėti galiojantį leidimą gyventi, jam leidžiantį arba suteikiantį galimybę nuolatos gyventi vienoje iš valstybių narių. Jei į šį klausimą būtų atsakyta neigiamai, klausiama, ar pakanka kitais pagrindais suteiktos teisės apsigyventi trumpesniam ar ilgesniam laikui arba ar pakanka turėti vien galiojančią vizą.

87. Kaip buvo nurodyta šios išvados 76–79 punktuose, reikalavimas teisėtai gyventi reiškia, kad suinteresuotajam trečiosios šalies piliečiui turėjo būti leista įvažiuoti į valstybės narės teritoriją ilgesniam laikui, dėl kurio jis turėtų pagrįstų perspektyvų gauti teisę į nuolatinę gyvenamąją vietą. Vadovaujantis Direktyvos 2003/86 3 straipsniu, galima teigti, kad vienerių metų tam pakaktų. Jei išduotas tik trumpalaikis leidimas įvažiuoti į valstybės narės teritoriją ar leidimas įvažiuoti tam tikram tikslui, kaip tai būna turistinės vizos atveju, jis negali būti laikomas pagrindu pripažinti gyvenimą teisėtą.

88. Trečioji problema buvo iškelta *Utlänningsnämnden* pateikto pirmojo klausimo c ir d punktuose: ar atsisakymas Sąjungos piliečio šeimos nariui, kuris yra trečiosios valstybės pilietis, suteikti teisę nuolat gyventi valstybėje narėje, kurioje įsikūręs Sąjungos pilietis, arba jo išsiuntimas iš tokios valstybės narės yra EB 43 straipsnyje numatytos Sąjungos piliečio įsisteigimo teisės ribojimas?

89. EB 43 straipsnis nustato bet kokių apribojimų įsisteigimo laisvei panaikinimą. Pagal nusistovėjusią teismo praktiką, tokiais apribojimais laikomos visos draudžiančios, kliudančios ar dėl kurių naudojimasis šia

laisve tampa mažiau patrauklus priemonės [40]. Direktyva 73/148 nustato valstybių narių piliečių ir jų šeimos narių, neatsižvelgiant į jų pilietybę, judėjimo ir gyvenimo Bendrijoje sąlygas. Jei nacionalinės priemonės, kurių valstybės imasi dėl šių asmenų apsigyvenimo, gali būti laikomos apribojimais pagal EB 43 straipsnį, jos pirmiausia turėtų būti vertinamos pagal Direktyvą 73/148.

90. Kaip buvo priminta išvados 69 ir 70 punktuose, pagrindinis šios direktyvos tikslas yra pašalinti kliūtis, galinčias kilti dėl įvažiavimui ir apsigyvenimui nustatytų nacionalinių reikalavimų, kurios galėtų atgrasinti valstybės narės pilietį vykti į kitą valstybę narę vykdyti joje ekonominę veiklą. Kai Sąjungos pilietis pasinaudoja EB 43 straipsnyje numatyta laisve, bet koks sprendimas, priimtas dėl jo šeimos narių, kurie yra trečiosios šalies piliečiai, teisės apsigyventi, jei nebuvo galima jo numatyti persikėlimo į priimančiąją valstybę narę metu, pagal savo esmę negali būti laikomas turinčiu atgrasantį poveikį ir todėl negali būti laikomas apribojimu EB 43 straipsnio prasme.

91. Priimdamos tokius sprendimus, nacionalinės valdžios institucijos neabejotinai turi laikytis savo įsipareigojimų pagal EŽTK 8 straipsnį. Tačiau šią aplinkybę turi vertinti nacionaliniai teismai.

B — *Dėl antrojo klausimo a ir b punktų*

92. Pirma antrojo klausimo dalimi siekiama išsiaiškinti, ar Direktyvos 73/148 1 straipsnio 1 dalies d punkte esanti sąvoka „(būti) išlaikomam“ reiškia aplinkybę, kai trečiosios šalies pilietis, kuris yra Sąjungos piliečio giminaitis, yra šio piliečio ekonomiškai išlaikomas, kad pasiektų jo kilmės valstybės arba tos valstybės, kurioje jis nuolat gyvena, minimalų priimtiną pragyvenimo lygį. Antroje šio klausimo dalyje teiraujamasi dėl įrodymų, kuriuos gali būti reikalaujama pateikti pagal Direktyvos 73/148 6 straipsnio b punktą: ar priimančioji valstybė narė gali reikalauti, be Sąjungos piliečio įsipareigojimus išlaikyti savo šeimos narį patvirtinančių dokumentų, pateikti ir realią išlaikymo situaciją patvirtinančius dokumentus?

93. Dėl šio klausimo pirmojo aspekto reikėtų nurodyti, kad Teisingumo Teismas sprendi-

40 — Žr., *inter alia*, 1995 m. lapkričio 30 d. Sprendimą *Gebhard* (C-55/94, Rink. p. I-4165, 37 punktas) ir 2004 m. spalio 5 d. Sprendimą *Caixa-Bank France* (C-442/02, Rink. p. I-8961, 11 punktas).

me *Lebon*[41] tokią pačią Reglamento Nr. 1612/68 10 straipsnyje esančią sąvoka aiškino taip, kad darbuotojo išlaikomo šeimos nario statusas yra faktinė situacija, t. y. darbuotojo teikiama parama, ir šiuo tikslu nebūtina nustatyti priežasčių, kodėl reikia darbuotojo paramos, ar kelti klausimo dėl suinteresuotojo asmens galimybės pačiam pasirūpinti savimi imantis apmokamo darbo[42]. Šis apibrėžimas, naudojant panašią formuluotę, buvo pakartotas sprendime *Zhu ir Chen*[43] Direktyvos 90/364[44] atžvilgiu, kuriame Teisingumo Teismas dar kartą nurodė, kad „išlaikomo" šeimos nario statusas yra faktinė situacija, kai turintis teisę apsigyventi asmuo finansiškai aprūpina šeimos narį[45].

94. Nė viename šių sprendimų Teisingumo Teismas nenurodė kokio nors pragyvenimo lygio, kuris leistų nustatyti Bendrijos piliečio finansinės paramos poreikį. Atvirkščiai, sprendime *Lebon* jis teigė, kad nėra būtina išsiaiškinti teikiamos finansinės paramos priežasčių ar išlaikomo giminaičio galimybių pačiam pasirūpinti savimi.

95. Jei tokiais atvejais, koks nagrinėjamas pagrindinėje byloje, išlaikymas yra sąlyga trečiosios šalies piliečiui įgyti teisę apsigyventi su Bendrijos piliečiu valstybėje narėje, šiam tikslui būtina nustatyti, ar iš tikrųjų egzistuoja realios finansinės paramos poreikis ir ar jis yra patvirtintas pakankamais dokumentiniais įrodymais.

96. Ar ši sąlyga dėl išlaikymo poreikio yra tenkinama, turi būti nustatoma objektyviai ir atsižvelgiant į asmens, kuriam reikia paramos, individualias aplinkybes bei asmeninius poreikius. Man atrodytų, kad šiuo klausimu tinkamas kriterijus visų pirma būtų įvertinimas, ar išlaikomo šeimos nario pajamos, atsižvelgiant į jo asmenines aplinkybes, užtikrina jam minimalų pragyvenimo lygį jo nuolatinės gyvenamosios vietos šalyje, darant prielaidą, kad tai nėra valstybė narė, kurioje jis siekia apsigyventi. Be to, turi būti nustatyta, kad tokia padėtis yra ne laikina, o pasižyminti sistemiškumu.

97. Pagal Direktyvos 73/148 6 straipsnio b punktą leidimui gyventi gauti pareiškėjas turi pateikti įrodymą, kad jis priklauso šios Direktyvos 1 ir 4 straipsniuose minėtai asmenų grupei. Be kitų sąlygų, jis turi būti suinteresuotojo Bendrijos piliečio išlaikomas šeimos narys. Šiuo tikslu analogiška Direktyvos 68/360 4 straipsnio 3 dalies e punkto nuostata reikalauja pateikti dokumentą, išduotą jo kilmės valstybės arba

41 — 1987 m. birželio 18 d. Sprendimas *Lebon* (316/85, Rink. p. 2811).

42 — Ten pat, sprendimo 22 punktas.

43 — 2004 m. spalio 19 d. Sprendimas *Zhu ir Chen* (C-200/02, Rink. p. I-9925).

44 — Minėta 13 išnašoje.

45 — Sprendimo *Zhu ir Chen*, minėto 43 išnašoje, 43 punktas.

valstybės, iš kurios jis atvyko, kompetentingos institucijos, įrodantį, kad jis toje šalyje yra darbuotojo išlaikytinis arba gyvena jo namuose. Šis reikalavimas visų Sąjungos piliečių šeimos narių, kurie yra trečiosios šalies piliečiai, atžvilgiu buvo išsaugotas ir Direktyvos 2004/38 10 straipsnio 2 dalies e punkte.

98. Šiuo klausimu svarbu tai, kad kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos būtų įtikintos, jog egzistuoja reali išlaikymo situacija. Todėl kompetentingų kilmės šalies valdžios institucijų išduoti dokumentai yra neabejotinai vertingas įrodymų šaltinis, tačiau jais remiantis ne visada galima padaryti reikiamas išvadas. Vis dėlto būtina numatyti tokius atvejus, kai nacionalinėms valdžios institucijoms nepakaks oficialių patvirtinimų, todėl joms reikia turėti galimybę pareikalauti papildomų įrodymų. Būtina numatyti ir tokį atvejį, kai oficialių pažymų neturinčiam ir prašymą pateikusiam trečiosios šalies piliečiui gali būti leista kitais būdais įrodyti savo priklausomybės situaciją. Tačiau vien tik Bendrijos piliečio pareiškimas, patvirtinantis, kad jis anksčiau teikė paramą savo giminaičiui ir įsipareigoja teikti šią paramą ateityje, nėra pakankamai objektyvus įrodymas, kad būtų galima konstatuoti „išlaikymo" aplinkybę Direktyvos 73/148 1 straipsnio d punkto prasme.

VIII — Išvada

99. Atsižvelgdamas į išdėstytas aplinkybes, siūlau Teisingumo Teismui į Švedijos *Utlänningsnämnden* pateiktus prejudicinius klausimus atsakyti taip:

— Direktyvos 73/148/EEB 1 straipsnį reikia aiškinti taip, kad Sąjungos piliečio giminaičio, kuris yra trečiosios valstybės pilietis, nuolatinio gyvenimo šalyje teisė iš tikrųjų priklauso nuo tokio trečiosios valstybės piliečio buvimo Bendrijoje teisėtumo.

— Teisėtas gyvenimas Bendrijoje reiškia, kad suinteresuotajam trečiosios šalies piliečiui buvo leista įvažiuoti į valstybės narės teritoriją bent vienerių metų ar ilgesniam laikui, dėl kurio jis turėtų pagrįstų perspektyvų gauti teisę į nuolatinę gyvenamąją vietą. Jei išduotas tik trumpalaikis leidimas įvažiuoti į valstybės narės teritoriją ar leidimas įvažiuoti tam tikram tikslui, kaip tai būna turistinės vizos atveju, jis negali būti laikomas pagrindu pripažinti gyvenimą teisėtą.

— Jei Sąjungos piliečio giminaitis, kuris yra trečiosios valstybės pilietis, negali pasinaudoti teise į nuolatinę gyvenamąją vietą pagal Direktyvą 73/148/EEB, nes jis gyvena Bendrijoje neteisėtai, atsisakymas tokiam giminaičiui suteikti teisę į nuolatinę gyvenamąją vietą ar sprendimas jį išsiųsti nėra EB 43 straipsnyje numatytos Sąjungos piliečio įsisteigimo teisės ribojimas.

— Direktyvos 73/148/EEB 1 straipsnio 1 dalies d punktą reikia aiškinti taip, kad sąvoka „(būti) išlaikomam“ reiškia aplinkybę, kai Sąjungos piliečio giminaitis yra šio Sąjungos piliečio ekonomiškai išlaikomas, kad pasiektų valstybės, kurioje jis nuolat gyvena, bet kuri nėra valstybė narė, kurioje jis siekia apsigyventi, minimalų priimtiną pragyvenimo lygį, ir kai tokia jo padėtis pasižymi sistemiškumu.

— Direktyvos 73/148/EEB 6 straipsnio b punktą reikia aiškinti taip, kad valstybės narės gali reikalauti, kad Sąjungos piliečio giminaitis, kuris tvirtina esantis Sąjungos piliečio ar jo (jos) sutuoktinio išlaikomas, be Sąjungos piliečio įsipareigojimo teikti paramą, pateiktų papildomus realią išlaikymo situaciją įrodančius dokumentus.